

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็ก
และเยาวชน

Development of collaboration among multidisciplinary team in
juvenile investigation

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง วิชาสีทิ สีสกุลานนท์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณา ให้คำแนะนำในการทำวิจัยจาก ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย และจากผู้บังคับบัญชาโรงเรียนนายร้อยตำรวจทุกท่านที่ได้สนับสนุน ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พลตำรวจตรี พงษ์พันธุ์ วรรณภักตร์ รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประธานกรรมการวิจัย ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง ดร.พัชรา สิ้นลอยมา คณบดีคณะนิติวิทยาศาสตร์ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้การแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกประการ

ขอกราบขอบพระคุณสหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อยและให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณ พันตำรวจเอก สามารถ เจริญยศ ที่เป็นผู้ประสาน ติดต่อให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ ร่วมสนทนา สหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ด้านการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ทัดดาว โฉมลักษณ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา พันตำรวจเอกหญิง โอปอ กิตติกุล ที่ให้ความช่วยเหลือในการร่วมดำเนินการจัดบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญ

ขอขอบคุณเจ้าของหนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารทางวิชาการและวิทยานิพนธ์ แหล่งข้อมูลอันมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับคุณพ่อคุณแม่ ผู้มีพระคุณ ที่ให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง วิชาสิทธิ สีสกุลานนท์

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและ เยาวชน

บทนำ

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมักจะถูกก่อปัญหาอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งการดำเนินการจะมุ่งเน้นการคุ้มครอง การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแก่เด็กและเยาวชนกฎหมายจึงกำหนดให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ(ที่ปรึกษาทนายความ) นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมสอบสวน แต่ทางปฏิบัติที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน การเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพจึงเป็นเพียงการดำเนินการเพื่อให้ครบจำนวนสหวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

การวิจัยครั้งนี้จึงเห็นถึงความสำคัญของสหวิชาชีพทุกสาขาที่มีหน้าที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จึงได้ศึกษาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพและแสวงหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ประการ ได้แก่

1) ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลในรูปแบบต่างๆที่มีบุคคลอื่นได้บันทึกหรือตีพิมพ์เผยแพร่ไว้ เป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน หรือ การคุ้มครองสิทธิเด็ก การคุ้มครองการสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีอาญา โดยมีการดำเนินการ คือ การรวบรวมเอกสาร การคัดเลือกเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความ

2) การสัมภาษณ์ สหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ(ที่ปรึกษา ฎหมาย) นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่มีประสบการณ์การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมจำนวน 8 คน

3) การสนทนากลุ่มย่อยของสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ (ที่ปรึกษา ฎหมาย) นักจิตวิทยา ที่มีประสบการณ์การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่า 5 ปี รวมจำนวน 4 คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัญหาข้อขัดข้อง อุปสรรค ของสหวิชาชีพ

1.1 ปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรค ของสหวิชาชีพ จากการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

ปัญหาโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกัน สหวิชาชีพการเข้าร่วมสอบสวนในกรณี ทนายความต้องผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษา ฎหมายตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเพื่อมี ใบอนุญาตที่ปรึกษา ฎหมาย นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ จะต้องมีการอบรม เช่นเดียวกัน จึงทำให้ผู้มีความรู้ทางด้าน ฎหมายและได้รับอนุญาตให้ว่าความได้และผู้มีความรู้ทาง จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ โดยไม่ผ่านการสอบ การอบรมเพื่อมีใบอนุญาต ไม่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนได้ จึงเป็นปัญหาของสหวิชาชีพที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมสอบสวน ตามที่ ฎหมายบัญญัติไว้ ประกอบกับนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ต่างมีหน้าที่ในหน่วยงานที่ ตนเองสังกัดประจำอยู่แล้ว การเข้าร่วมสอบสวนในทุก ๆ ครั้งที่ได้รับการประสานงานจากพนักงาน สอบสวนจะต้องเดินทางไปยังสำนักงานอัยการจังหวัด ส่งผลกระทบต่อการทำงานในหน้าที่ประจำ ของสหวิชาชีพ

1.2 ปัญหาการเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพตามบทบัญญัติของ ฎหมาย

การสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนจึงต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษา ฎหมาย) สหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกระบวนการสอบสวนจะมีการตั้งกล้อง บันทึกเสียง ถ่ายภาพ ในคดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ เด็กหรือเยาวชนจะหวาดกลัวไม่กล้าให้ถ้อยคำ ทำให้การสอบสวนไม่ได้รับความ จริงจากเด็กและเยาวชนนั้น ๆ

บทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติเพียงว่า คดีเด็กหรือเยาวชน การสอบสวนต้องกระทำโดยสหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญของทุกสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกันว่า การมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติจึงเป็นทุกประเภทคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน กฎหมายน่าจะมีการกำหนดประเภทคดี เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี ที่ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน เพราะเกี่ยวกับความประพฤติ กระทบต่อจิตใจเด็กและเยาวชน จะได้มีการค้นหาความจริง และแก้ไขให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ แต่ในประเภทคดีความผิดอื่น ๆ เช่น คดีกระทำโดยประมาท คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทที่ยอมความได้ จึงยังไม่มีควมจำเป็นที่ต้องมีสหวิชาชีพด้านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมสอบสวน นอกจากนี้แล้ว สหวิชาชีพที่เข้ามามีบทบาทในการร่วมสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายด้วย

บทบัญญัติของกฎหมายต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน แต่ระยะเวลาการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติมีเพียง 24 ชั่วโมง จึงเป็นปัญหาในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวน หากพนักงานตำรวจจับเด็กและเยาวชนในเวลากลางคืน ระยะเวลาการสอบสวนภายใน 24 ชั่วโมง เริ่มนับ การที่จะประสานงานให้สหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนจึงไม่สามารถทำได้ทันที จะต้องรอประสานงานในช่วงเวลาปฏิบัติราชการทั่วไป คือ 08.30-16.30 นาฬิกา

1.3 ปัญหาการประสานงานสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การประสานงานของสหวิชาชีพเพื่อหารือ ข้อขัดข้อง อุปสรรค เพื่อนำมาพัฒนาการสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญทุกสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกันว่า การประชุมหรือหารือของทุกหน่วยงานสหวิชาชีพยังไม่เคยมีประสานอย่างเป็นทางการ การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทางปฏิบัติที่ผ่านมา พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ประสานสหวิชาชีพต่าง ๆ เมื่อมีคดีเด็กหรือเยาวชน ให้เข้าร่วมสอบสวน มักจะเป็นไปอย่างกระชั้นชิด เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีเวลาในการดำเนินการอย่างจำกัด คือ 24 ชั่วโมง หลังจากที่ได้จับกุมเด็ก ในกรณีเด็กหรือเยาวชน ถูกต้องหาว่าเป็นผู้กระทำผิด และจะประสานงานตัวบุคคลมากกว่าประสานหน่วยงาน โดยอาศัยความคุ้นเคยส่วนตัวเพื่อความสะดวกมากกว่า สหวิชาชีพให้ข้อเสนอแนะว่าทุกหน่วยงานสหวิชาชีพควรมีการจัดตารางเวรประจำวันโดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องมีการประสานงานโดยตรง จะทำให้การเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การวิจัย แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่า การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องมีการพัฒนา ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยการใช้ video conference โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) เป็นผู้ร่วมอ่านสำนวนและลงนามหากเห็นชอบด้วย
2. การจำกัดประเภทคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย การค้ามนุษย์
3. การจัดสหวิชาชีพในส่วนของนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ให้หน่วยงานโรงพยาบาล บ้านพักเด็ก เข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยให้ถือเป็นหน้าที่การปฏิบัติราชการ เพราะเป็นหน่วยงานที่ รักษา แก้ไข ปรับปรุง เด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมได้
4. สหวิชาชีพด้านทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) ถือเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในวิชาชีพอยู่แล้ว การที่กฎหมายกำหนดให้ทนายความต้องผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษาทนายความตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เพื่อให้ต้องมีใบอนุญาตที่ปรึกษาทนายความ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ต้องผ่านการอบรมมีใบอนุญาต จึงมีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร จึงควรที่จะมีการปรับแก้กฎระเบียบให้สหวิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ โดยไม่ต้องผ่านการอบรม หรือสอบ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้สหวิชาชีพทั้งทนายความ นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ สามารถเข้าร่วมสอบสวนได้มากขึ้นก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์ และจัดประชุมกลุ่มย่อยสหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนและสรุปผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำมาปรับใช้ ดังนี้

1. ควรมีการกำหนดเพิ่มสหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยกำหนดวิชาชีพครูในโรงเรียนที่เด็กและเยาวชนศึกษาอยู่ เพราะครูเป็นอีกวิชาชีพหนึ่งที่มีความใกล้ชิด สนับสนุน เป็นที่ไว้วางใจของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้การค้นหาความจริงจากเด็กและเยาวชนได้ดีเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาย่างถูกต้อง
2. การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในความผิดเกี่ยวกับเพศ ควรใช้สหวิชาชีพที่เป็นสตรี ทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) ปัจจุบันมีสตรีทุกสหวิชาชีพ สหวิชาชีพสตรีจะมีความอ่อนโยน ละเอียดอ่อน ทำให้เด็กและ

เยาวชนเกิดความอบอุ่นมั่นใจ กล้าที่จะเปิดเผยความจริงมากกว่า สามารถแก้ไข เยียวยา เด็กและ เยาวชน เพื่อกลับคืนสู่สังคมได้ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยจัดตั้งองค์กรภาครัฐหรือเอกชนเพื่อรองรับหรือเยียวยาเด็กและ เยาวชนทั้งเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาจากการกระทำผิดอาญา ให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี กลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศึกษาปัญหาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กรณีการเข้าร่วมสอบสวนของนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

ชื่อโครงการ : แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดี
เด็กและเยาวชน

Development of collaboration among multidisciplinary team in juvenile
investigation

ชื่อผู้ขอรับทุน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง วิชาสีทิ สีสกุลานนท์
กลุ่มงานคณาจารย์ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
โทรศัพท์ 081-3412303

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท : โครงการวิจัยประเภททั่วไป ประจำปี 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและ
เยาวชนของสหวิชาชีพ และหาแนวทางพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน การ
วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลมี 12 คน มาจากการสัมภาษณ์ 8 คน ประกอบด้วย
พนักงานสอบสวน 2 คน พนักงานอัยการ 2 คน นักจิตวิทยา 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน
ทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) 2 คน มาจากการประชุมกลุ่มย่อย 4 คน ได้แก่ พนักงานสอบสวน
พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา และ ทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีการจัดแบบสัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์
การสนทนากลุ่ม แนวทางการสังเกตวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาอุปสรรค การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ คือการขาดแคลน
บุคลากร ด้านทนายความ(ที่ปรึกษาทนายความ) นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่ต้องผ่านการสอบ
อบรม เพื่อมีใบอนุญาต
2. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดประเภทคดีที่กฎหมายกำหนดทุกประเภทคดีที่มีอัตราโทษจำคุก
ให้ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน
3. สหวิชาชีพทุกสาขายังไม่เคยมีการประสานงาน หรือการจัดประชุมสัมมนาเพื่อหารือ
ข้อขัดข้อง อุปสรรคต่าง ๆ หน้าที่หลักในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจึงยังคงเป็นของพนักงาน
สอบสวน

4. ปัญหาระยะเวลาในการสอบสวน กฎหมายกำหนด 24 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนมีเวลาอย่างจำกัด ในการประสานสหวิชาชีพและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

5. การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ต้องพัฒนาแก้ไขระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในเรื่องการสอบอบรมเพื่อรับใบอนุญาต ซึ่งจะให้มีบุคลากรสหวิชาชีพที่สามารถเข้าร่วมสอบสวนมีจำนวนมากขึ้น มีการจำกัดประเภทคดีที่จำเป็นต้องใช้สหวิชาชีพและควรเพิ่มระยะเวลาการสอบสวนให้มากขึ้น เพราะระยะเวลา 24 ชั่วโมงน้อยเกินไป ส่งผลให้การทำงานของสหวิชาชีพเป็นไปอย่างเร่งรีบไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องมีการสนับสนุนงบประมาณทั้งด้านอุปกรณ์และค่าตอบแทน เพื่อให้การทำงานของสหวิชาชีพมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน

Abstract

This study aims to study the difficulty of juvenile investigation among Multidisciplinary team and find the best option in developing **collaboration** in investigating juvenile cases.

This is a qualitative research, there are 12 informants in total, 8 out of 12 are interviewees which consist of 2 investigators, 2 public prosecutors, 1 psychologist, 1 social worker, and 2 law consultants. The rest (4 out of 12) which information come from group meeting, consist of investigator, public prosecutor, psychologist, and law consultant. The tool used to gather information are interviewing and group meeting. There are interviewing, group discussion and descriptive analysis method used in research.

After a research, we found out that

1. Difficulty in juvenile investigation among multidisciplinary team is lack of human resource, because all related career in this kind of work such as law consultants, psychologists, social workers that licenses are needed.

2. Problem in having all imprisonment cases in responsibility of multidisciplinary team.

3. Multidisciplinary team have never discussed difficulty in work, so the juvenile investigation is still remained a main job of police investigators.

4. Time duration of juvenile investigation problem, law says that police investigator has 24 hours which is quite a very limited time in cooperating with multidisciplinary team

5. Development of cooperation among multidisciplinary team in investigating juvenile case, there has to be a development in increasing human resource, limitation of type of crimes that need multidisciplinary team, 24-hour investigating time is too short to make finish all the processes efficiently, there should be more support on tool and remuneration budget given to multidisciplinary team so that work proceeded by multidisciplinary team is more effective and beneficial to juvenile.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2. วัตถุประสงค์ของโครงการ	6
1.3. ขอบเขตของการวิจัย	6
1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1. ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองเด็กและการสอบสวนคดีอาญา	8
2.2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กตามกฎหมายไทย	10
2.3. ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา กับรูปแบบ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	14
2.4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา	15
2.5. กฎหมายที่คุ้มครองเด็กในคดีอาญาตามกฎหมายไทย	18
2.6. แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็ก	22
2.7. แนวคิดเกี่ยวกับสหวิชาชีพ	29
2.8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
3.1. การวิจัยเชิงเอกสาร	41
3.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	41
3.2.1. การสัมภาษณ์ (interview)	41

3.2.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)	42
3.2.3 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document)	42
3.3 แบบสนทนากลุ่มย่อย/แบบสัมภาษณ์	43
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน	44
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็ก และเยาวชน	44
ผลการวิจัย	45
4.1. ปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสทวิชาชีพ	45
4.1.1 วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)	45
4.1.2 วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของ สทวิชาชีพ ด้วยการสัมภาษณ์สทวิชาชีพ (interview) และการจัดประชุม กลุ่มย่อย (Focus Group)	45
4.1.2.1 ปัญหาอุปสรรคการทำงานเป็นทีมของสทวิชาชีพ	45
4.1.2.2 ปัญหาการเข้าร่วมสอบสวนของสทวิชาชีพตามบทบัญญัติ ของกฎหมาย	47
4.1.2.3 ปัญหาการประสานงานของสทวิชาชีพ เพื่อหารือข้อขัดข้อง อุปสรรคและหาแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาความร่วมมือ ในการสอบสวนคดี เด็กและเยาวชน	49
4.2 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน	50
4.2.1 การสัมภาษณ์ทีมสทวิชาชีพเพื่อพิจารณาถึงปัญหาข้อขัดข้องในการสอบสวน เด็กและเยาวชนในแต่ละวิชาชีพ	50
4.2.1.1 ด้านบุคลากร	50
4.2.1.2 การจำกัดประเภทคดี	51
4.2.1.3 ด้านระยะเวลาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน	52
4.2.1.4 การสนับสนุนงบประมาณ ด้านต่าง ๆ	52
4.2.2 การจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group)	53
ผลการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือของ สทวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน	53
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	56

5.1	สรุปผลการวิจัย	56
1.	ปัญหาข้อขัดข้อง อุปสรรค ของสหวิชาชีพ	56
2.	การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน	59
5.2	ข้อเสนอแนะ	61
	ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	62
	บรรณานุกรม	63
	ภาคผนวก	66
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	67
	ภาคผนวก ข ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา	72
	ประวัติผู้วิจัย	81

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมักจะถูกปัญหาอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งการดำเนินการจะมุ่งเน้นการคุ้มครอง การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแก่เด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิด โดยมีการแก้ไข เพิ่มเติม คัดวิเคราะห์ ทั้งด้านทฤษฎีนิติกฎหมาย กำหนดให้มีหน่วยงานต่างๆ มาดูแลแก้ไขเพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมให้ได้มากกว่าการลงโทษ ดังเห็นได้จากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 ได้มีการบัญญัติมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด ให้กลับคืนสู่สังคมได้ดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในอดีตที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด โดยมีหลักการคุ้มครองที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด กระบวนการที่จะค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญามีหลักในการให้ความคุ้มครองมิให้ได้รับผลกระทบต่อชื่อเสียงและจิตใจในระหว่างที่มีการดำเนินคดีอาญา

ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนต้องใช้ความระมัดระวัง รอบคอบ ปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับออกมาเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาโดยตลอด แม้กระทั่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งสู่การลงโทษผู้กระทำผิด ได้กำหนดอายุของผู้กระทำผิดของเด็กและโทษที่จะลงแก่เด็ก ว่าเด็กอายุไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น เด็กอายุกว่าสิบปี แต่ไม่เกินสิบห้าปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน หรือถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาตักเตือนด้วยก็ได้ โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควร ซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท หากเด็กกระทำผิดอีก ศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเด็กนั้น แต่ถ้าเด็กไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมี แต่ไม่สามารถดูแลเด็กได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลอื่น หรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม สั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือส่งเด็กไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินกว่าที่เด็กอายุครบ 18 ปี หากผู้กระทำ

ผิดอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปีให้ศาลพิจารณาคำรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พ่วงเกี่ยวกับผู้นั้นในอันที่ศาลวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรลงโทษก็ให้จัดการดังกล่าวข้างต้น แต่ถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดสำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสาม หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ หากผู้กระทำผิดอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กมาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 มีหลักการสำคัญ คือ ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยอาศัยการดำเนินงานของสหวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก และยังให้ความสำคัญของทีมงานสหวิชาชีพ โดยเฉพาะสาระสำคัญของกฎหมายนี้ ในมาตรา 7 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการทำงานของสหวิชาชีพ ด้วยการกำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก กำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์จากวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าเจ็ดปี วิชาชีพละสองคน ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา ครู กฎหมาย แพทย์ ซึ่งเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กในการดำเนินการเป็นทีมสหวิชาชีพ มีการปรับปรุงการดำเนินการในแต่ละวิชาชีพ มุ่งเน้นการประสานงาน การปฏิบัติงานร่วมกันโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น กำหนดแนวทางช่วยเหลือเด็ก คุ้มครองเด็กโดยร่วมกันของสหวิชาชีพในทุกขั้นตอนการทำงาน การทำงานร่วมกันของสหวิชาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมเริ่มแรก ซึ่งความหมายของการดำเนินงาน สหวิชาชีพ คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรม มีความรู้ทักษะ และความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกันมาทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งหมายแก้ปัญหาอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการโดยอยู่บนพื้นฐานเป้าหมายและวัตถุประสงค์เป็นอย่างดีในการปฏิบัติงาน ด้วยการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องในการประเมินสถานการณ์ของปัญหา มีความรับผิดชอบร่วมกันตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการทำงาน (สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์ และ พงศ์ศรี ชันธิกุล, 2546, น.109)

กระบวนการยุติธรรมของไทยประกอบด้วยองค์กรหลัก คือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน มักจะมุ่งเน้นเฉพาะการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนี้หากผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนก็ยังมีกฎหมายปกป้องให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะตัวอีก เช่น การคุ้มครองมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความที่ปรากฏในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือในทาง การพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็ก หรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่ศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยการทำแผนแก้ไข

บำบัดฟื้นฟู เด็กเหล่านี้อาจได้รับความเสียหายต่อจิตใจหรือชื่อเสียง อันเกิดจากกระบวนการการดำเนินคดีอาญาที่มุ่งเน้นการค้นหาความจริงซึ่งได้ให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาเท่านั้น แต่สภาพจิตใจของผู้เสียหายเด็กไม่ได้แตกต่างจากเด็กที่เป็นผู้ต้องหา โดยเฉพาะในความสัมพันธ์เกี่ยวกับเพศ สภาพจิตใจของเด็กเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแล คุ้มครองมากกว่าในกรณีอื่น ๆ หากมีการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมเหมือนคดีอาญาทั่วไป ๆ เริ่มตั้งแต่การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมผู้เสียหายต้องเปิดเผยเรื่องทั้งหมด รายละเอียดของการกระทำต่าง ๆ ต่อหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่นี้อาจเป็นผู้ชาย เมื่อกระบวนการดำเนินการถึงชั้นศาล ในกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายอาจต้องเบิกความซ้ำอีก เด็กเหล่านี้จะได้รับผลกระทบต่อจิตใจมากขึ้น เท่ากับว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ซ้ำเติมความเสียหายและความเจ็บปวดให้แก่ผู้เสียหายเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้ความชัดเจนทั้งในข้อเท็จจริง การใช้ภาษาสื่อความหมาย การใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นภาษากฎหมาย รายละเอียดเหตุการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมกระทบต่อการตอบคำถามของผู้เสียหายเด็กทั้งสิ้น

การสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี พยานหรือผู้เสียหายเด็กนั้น บุคคลเหล่านี้มีวุฒิภาวะรวมทั้งประสบการณ์ที่ต่ำกว่าผู้ใหญ่มาก การสอบสวนด้วยวิธีปกติ อาจทำให้ไม่สามารถได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและครบถ้วนได้ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น บรรยากาศในการสอบสวนที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กตื่นกลัวการสอบสวนจนไม่กล้าให้ข้อเท็จจริงที่เป็นความจริง หรือสาเหตุต่าง ๆ หรือเด็กไม่เข้าใจคำถามของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนเองก็ไม่เข้าใจคำตอบของเด็ก และไม่รู้จักวิธีการสื่อให้เด็กเข้าใจคำถาม รวมทั้งปัญหาอื่นๆ อีกมากมายที่ทำให้เด็กอาจให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อน ประกอบกับกระบวนการสอบสวนในคดีอาญาที่มุ่งเน้นพิสูจน์ความจริงในคดี อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจต่อเด็ก โดยเฉพาะความสัมพันธ์เกี่ยวกับเพศที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น การสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี กฎหมายจึงกำหนด “แบบ” การสอบสวนไว้เป็นพิเศษ แตกต่างจากการสอบสวนบุคคลธรรมดา (พิศิษฐ์ ศรีสังข์, 2558)

การสอบสวนพยานบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 130 นั้น พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใดก็ได้ และสามารถสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายได้โดยลำพังโดยไม่ต้องมีใครอยู่กับพยานหรือผู้เสียหายด้วย แต่การสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในความผิดที่กฎหมายกำหนด คือคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย อันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขู่ต่อผู้ เกี่ยวกับเสรีภาพ ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ความผิดอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีร้องขอ

นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ กำหนดไว้ว่าในการสอบสวนนั้นจะต้องทำให้ถูกต้อง กล่าวคือ การสอบสวนจะต้องดำเนินการโดยแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสภาพที่เหมาะสม ดังนั้น พนักงานสอบสวนจะสอบสวนที่สถานีตำรวจที่มีคนพลุกพล่านเหมือนคดีปกติไม่ได้ ปัจจุบันจะทำการสอบสวนเด็กที่สำนักงานอัยการประจำจังหวัดนั้น ๆ เพราะพนักงานอัยการที่มีหน้าที่จะต้องเข้าร่วมการสอบสวนด้วย จึงไม่สะดวกที่จะเดินทางมาร่วมการสอบสวนที่สถานีตำรวจต่างๆ ที่อยู่ห่างไกล ประกอบกับเครื่องมือและบรรยากาศในสำนักงานอัยการพร้อมและเหมาะสมกว่าที่สถานีตำรวจ และเด็กสามารถร้องขอให้บุคคลที่ตนไว้วางใจ เข้าร่วมฟังการสอบสวนหรือถามปากคำด้วย ซึ่งธรรมดา มักจะเป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ต่างหากจากนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของผู้เสียหาย หรือพยาน ประสงค์เข้าร่วมการสอบสวนหรือถามปากคำ ย่อมใช้สิทธิเข้าร่วมฟังการให้ถ้อยคำหรือสอบสวนได้ และต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมในการสอบสวนหรือถามปากคำด้วย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าว จะต้องได้รับการอบรมและขึ้นทะเบียนตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการขอและรับขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ตามกฎหมาย อีกทั้งต้องมีพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการสอบสวนหรือถามปากคำ หากต้องมีการบันทึกภาพและเสียงที่สามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันเหตุกรณี เด็กลี้มเหตุการ์ณที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถติดตามนำเด็กมาเบิกความได้ในชั้นศาลเพราะเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ศาลอาจรับฟังบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวเหมือนการเบิกความในชั้นพิจารณา และกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือเด็กหรือคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร ศาลอาจสั่งให้เปิดบันทึกภาพและเสียงดังกล่าว แทนการเบิกความในชั้นศาลของเด็ก แล้วให้คู่ความถามค้านหรือถามตั้งเอาอย่างเดียวกันได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องเบิกความถึงเรื่องอันทำร้ายจิตใจของเด็กอีกเป็นซ้ำสอง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี)

การสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานเด็กดังกล่าวนำไปใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 เพียงแต่การสอบสวนผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี นั้นจะมีบุคคลอีกคนหนึ่งที่ต้องเข้าร่วมในการสอบสวนเพิ่มเติมนอกจากพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอคือ “นายความของผู้ต้องหา” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ซึ่งหากการสอบสวนเด็กนั้นไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบดังกล่าว ย่อมทำให้คำให้การในชั้นสอบสวนของพยาน ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา ที่เป็นเด็กไม่อาจรับฟังได้ในชั้นศาลเนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 แต่ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด จนทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะจะถือเอาความบกพร่องของพนักงานสอบสวนมาทำให้คดีของผู้เสียหายไปเสียทั้งคดีไม่ได้ (พิศิษฐ์ ศรีสังข์, 2558)

ปัญหาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในปัจจุบันจากงานวิจัยของเทียนชัย ชาวสาน (2552) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการสอบสวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น นั้น พบว่าในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น มีจำนวนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณไม่เพียงพอ นักสังคมสงเคราะห์มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ขาดการประสานงานที่ดี สถานที่สอบสวนไม่มีความเป็นสัดส่วน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนไม่กล้าแสดงข้อเท็จจริงต่อหน้าผู้ปกครอง ผู้เสียหายที่เป็นเด็กเล็กกองแ่งไม่ยอมให้การและจากข้อมูลสารสนเทศ

ปัญหาการปฏิบัติงานของสหวิชาชีพในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม จังหวัดนนทบุรี จากวิทยานิพนธ์ของรจเรช โกมุต (2553) พบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมยังเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข ข้ำยังมีความรุนแรงมากขึ้น ผู้กระทำต่อเด็กยังเป็นบุคคลในครอบครัว ดังนั้น การแก้ไขปัญหาและการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม จึงมีความสลับซับซ้อน ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความชำนาญในแต่ละวิชาชีพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานซึ่งจุดอ่อนของทีมสหวิชาชีพ จังหวัดนนทบุรี จะยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เพราะแต่ละวิชาชีพต่างมีหน้าที่ประจำในหน่วยงานของตน บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมประชุม หรือปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะวิชาชีพตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน ประกอบกับการมีงานจำนวนมาก ไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และยังรู้สึกว่าการทำงานเกี่ยวกับเด็กเป็นผลงานที่ไม่ได้รับความสนใจ การลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูล หรือแยกเด็กออกจากครอบครัวเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งเกิดจากการต่อต้านจากครอบครัวเด็กและชุมชน เพราะไม่เข้าใจกระบวนการทำงาน และหากผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้หญิงจะไม่มีความปลอดภัยในการลงพื้นที่ ตลอดจนอาจมีการฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ที่ลงปฏิบัติหน้าที่ด้วย จึงเห็นได้ว่าการทำงานของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน น่าจะได้มีการพัฒนาร่วมกัน สอดคล้องกับกฎหมายและเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชน

ประเด็นปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่เกิดจากการให้ปากคำ การสอบสวนเด็กและเยาวชน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องมีทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน ไม่ว่าจะเด็กหรือเยาวชนนั้นจะเป็นผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญาปัจจุบันการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะกระทำโดยพนักงานสอบสวนเป็นหลักสำคัญ ทีมสหวิชาชีพจะเป็นเพียงการเข้ามามีส่วนร่วมให้ครบจำนวนสหวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดไว้ เท่านั้น เจตนารมณ์ของกฎหมายการเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพน่าจะต้องการคุ้มครอง แก้ไขเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือเป็นผู้เสียหาย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนและ

หาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ การประสานงาน การเพิ่มพูนความรู้ ของทีมสหวิชาชีพ และการค้นหาความจริง เพื่อแก้ไข พี่นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพและแสวงหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

2. ขอบเขตด้านวิธีการ

การศึกษาในงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษา ได้แก่ การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ (Documentary Research) การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) มีกลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้ พนักงานสอบสวน อัยการ ทนายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย) นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย มีดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพปัญหา ข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ
2. ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎี แนวคิด กฎหมาย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการค้นคว้า โดยแยกเป็นหัวข้อ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองเด็กและการสอบสวนคดีอาญา

- ความหมายและความสำคัญของสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับการสอบสวนคดีอาญา
- สถานะทางกฎหมายของผู้เสียหายในคดีอาญา

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กตามกฎหมายไทย

- ความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชน
- ความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา กับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา

- การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในระบบกล่าวหาของ Common Law
- การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในระบบไต่สวนของ Civil Law

2.5 กฎหมายที่คุ้มครองเด็กในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

2.6 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็ก

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ปฏิญญาเพื่อเด็ก
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
- การคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี

พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับสหวิชาชีพ

- นิยามสหวิชาชีพ
- รูปแบบการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ
- ปัญหาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองเด็กและการสอบสวนคดีอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายย่อมเป็นบุคคลที่ต้องการ การคุ้มครองสิทธิมากกว่าบุคคลอื่น ๆ เพราะนอกจากเป็นกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สิน ซึ่งมีกฎหมายให้ความคุ้มครองอยู่แล้ว ในทางกฎหมายสิ่งซึ่งกฎหมายมุ่งคุ้มครองเมื่อได้รับการกระทบกระเทือน บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้เสียหาย

ความหมายและความสำคัญของสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่ได้หมายถึงผู้เสียหายทั่ว ๆ ตามความเป็นจริง หรือเป็นผู้เสียหายในทางแพ่ง แต่เป็นผู้เสียหายที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดวางตัวบุคคลที่ เป็นผู้เสียหายไว้ ตามลักษณะความผิดในประมวลกฎหมายอาญา และยังรวมถึงพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอีกด้วย การเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีสิทธิและอำนาจที่สำคัญคือ การเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา การเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่างกับการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่ง เพราะโจทก์ในคดีอาญาต้องเป็นได้รับความเสียหายเท่านั้น จะมอบอำนาจให้ฟ้องแทนไม่ได้ แต่ในทางแพ่งบุคคลเป็นโจทก์สามารถมอบอำนาจให้ฟ้องแทนได้

ผู้เสียหายตามความหมายในทางอาชญาวิทยา หมายถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้ายในทางชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน โดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้น (สุวิทย์ นิ่มน้อย และคณะ, 2522 , น.27) ผู้เสียหายในทางอาชญาวิทยาแตกต่างกับผู้เสียหายในทางกฎหมาย ผู้เสียหายในทางอาชญาวิทยาเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายแม้จะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่ผู้เสียหายในทางกฎหมายจะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้คำจำกัดความคำว่า

“ผู้เสียหาย” ไว้ในมาตรา 2 (4) ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทน ดังบัญญัติไว้ใน มาตรา 4, 5 และ 6 เมื่อพิเคราะห์ถ้อยคำตามกฎหมาย “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญาจึงหมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่แท้จริง หรือผู้เสียหายโดยตรง กับผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับการสอบสวนคดีอาญา

ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองไม่ต้องมีการสอบสวน ผู้เสียหายสามารถตั้งประเด็นในการฟ้องได้โดยอิสระ หรือผู้เสียหายอาจมอบคดีให้รัฐดำเนินการแทนให้ โดยการร้องทุกข์ ต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายอันเป็นการแสดงเจตนามอบคดีให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการ ผู้รับมอบคดี ได้แก่ พนักงานสอบสวน ซึ่งจะทำการสอบสวน

การสอบสวนคดีอาญา คือการรวบรวมพยานหลักฐาน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ พนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่

กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ) ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดให้กระทำโดยพนักงานสอบสวนเท่านั้น คดีอาญามี 2 ประเภท คือ คดีอาญาประเภทความผิดต่อแผ่นดินเป็นคดีที่ยอมความไม่ได้ เพราะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ศีลธรรมอันดีของประชาชน กับคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว เป็นคดีที่ยอมความได้เพราะความเสียหายเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล ในความผิดทั้งสองประเภทนี้ มีความเกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีของเจ้าพนักงานในลักษณะที่แตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไว้ในมาตรา 120 และมาตรา 121 คือ

มาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

มาตรา 121 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง

แต่ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ

กล่าวโดยสรุปคือ การดำเนินคดีอาญาภาครัฐโดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์มีเงื่อนไขการฟ้องคดีคือ จะต้องมีการสอบสวนเสมอ การสอบสวนกระทำโดยพนักงานสอบสวนซึ่งก็มีเงื่อนไขในเรื่องอำนาจการสอบสวน คือ การสอบสวนคดีความผิดต่อแผ่นดิน พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเสมอ ถ้าได้รู้ว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก กับ การสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ตามระเบียบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคท้าย ถ้าการร้องทุกข์ไม่ได้กระทำโดยผู้เสียหายตามกฎหมาย หรือผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ให้ถูกต้องตามระเบียบ พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจสอบสวน พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดี

สถานะทางกฎหมายของผู้เสียหายในคดีอาญา

สิทธิทางกฎหมายเกิดขึ้นและความเกี่ยวข้องกับสถานะของบุคคล ในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการสถาปนาสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาให้เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องกำหนดสถานะในทางกฎหมายของผู้เสียหายในคดีอาญา

ในปี ค.ศ. 1985 องค์การสหประชาชาติโดยมติของที่ประชุมสมัชชาใหญ่ที่ 40/34 ได้ประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ” (Declaration of Basic Principle of Justice for Victim of Crime and Abuse of Power) โดยคำนึงถึงเหตุผลในสังคม และความต้องการของเหยื่อ และเพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย นับเป็นครั้งแรกที่มีการยอมรับสิทธิผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาในระหว่างประเทศ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

- 1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment)
- 2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution)
- 3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation)
- 4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance)

หลังจากที่ได้ มีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเหยื่อผู้เสียหายในคดีอาญา ประเทศต่าง ๆ ได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย หรือเรียกว่า “กฎบัตรแห่งสิทธิเหยื่อ” (Victim Bill of Right or victim Charter of Right) ในประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ และประเทศในภาคพื้นยุโรป ต่างก็มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมตามแนวทางที่สหประชาชาติได้วางไว้ กล่าวโดยรวมสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาในปัจจุบัน มีที่มาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ

ในการสอบสวนตามกฎหมายไทย ปัจจุบันยังคงให้เป็นหน้าที่ขององค์กรตำรวจโดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน และมุ่งเน้นการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กตามกฎหมายไทย

จากความอ่อนด้อยทางด้านอายุ ทำให้เด็กไม่เข้าใจในกระบวนการสอบสวนที่อาจทำให้ตนเองเสียหายทั้งในปัจจุบันและอนาคตทั้ง ๆ ที่ตนเองได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาแล้ว กระบวนการยุติธรรมอาญาที่ถูกอ้างว่าได้เข้ามาช่วยเหลือ แก้ไข เยียวยาอาจเป็นผู้กระทำซ้ำต่อเด็กก็ได้ แต่เนื่องจากเด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและอารมณ์อย่างสอดคล้องกัน เพื่อการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่ทุกสังคมจะต้องให้การคุ้มครองสิทธิเด็ก สหประชาชาติได้ยอมรับในสาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยปรากฏออกมาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on Right of the Child –CRC) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 1989 และมีผลใช้บังคับเมื่อ 20 กันยายน 1990 ซึ่งหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกที่เป็นภาคีสมาชิกได้รับเอาหลักการนี้มาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศตน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 1992 และมีผลบังคับใช้ในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 1992 มีหลักการที่สำคัญคือ

- 1) สิทธิเด็กนั้นไม่ใช่เรื่องที่รัฐหรือที่ใครให้กับเด็ก แต่เป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งในอนุสัญญาใช้คำว่า “สิทธิติดตัว” (inherent right) ดังนั้น เด็กจึงเป็นผู้มีสิทธิที่จะไม่มีผู้ใดสามารถไปตัดทอนหรือจำกัดการใช้สิทธิอันมิชอบธรรมของเด็กหรือละเมิดสิทธิเด็กได้

2) ในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก จะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและที่สำคัญต้องยึดหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (Best interest of the child) เป็นข้อพิจารณาในการดำเนินการ

ความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชน

ความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เด็ก” หมายถึง คนที่มีอายุน้อย, ในทางกฎหมาย หมายถึง ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสี่ปีบริบูรณ์” มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีอันควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้, ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์, บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ลงมา, บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์

และได้ให้ความหมายของคำว่า “เยาวชน” ไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 1 เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 มาตรา 3 “ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลมีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์”

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ให้ความหมายคำว่า

“เด็ก” ไว้ว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ เมื่อเด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นผู้มีคุณภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างดี จึงมีความจำเป็นที่เด็กต้องได้รับการเลี้ยงดูจาก

ผู้ใหญ่ในสังคม การเลี้ยงดูเด็กทุกคนให้ได้รับมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอต่อการพัฒนาร่างกาย สมอง จิตใจ อารมณ์ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก เป็นสิทธิเด็กที่พึงต้องได้รับ เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 27 “...การเลี้ยงดูเด็กให้ได้รับมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอดังกล่าวเป็นเรื่องละเอียดอ่อน” (ณรงค์เดช เดชคุ้ม, 2546, น.37) แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กเริ่มขึ้นในยุโรป โดยชอกล่าวถึงประเทศฝรั่งเศส ในประเทศฝรั่งเศสได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นหลัก กล่าวคือ เด็กถูกตีค่า-ตีราคาเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ เป็นตัวแทนเหล่าเทวดา นางฟ้า ตัวน้อย ๆ เท่านั้น โดยสังเกตจากภาพวาดจิตรกรรมต่าง ๆ เด็กในยุคนั้นเป็นเพียงวัตถุที่บอบบางดุจตั้งแก้วใส ไม่มีความแตกต่างในความเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย เป็นผลงานประติมากรรมต้นกำเนิดจากหัตถ์พระเจ้าแห่งความเชื่อของชาวคริสต์ ดังนั้น ผู้ให้กำเนิด ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกว่าจึงมีหน้าที่ปกป้องดูแลพวกเขาเหล่านั้น แต่ยังไม่มีการพูดถึงสิทธิเด็ก ๆ เหล่านี้ว่าควรมีหรือควรได้ในฐานะของความเป็นมนุษย์ตัวน้อย ๆ คนหนึ่ง ซึ่งจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า จนกระทั่งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16 จึงได้เห็นถึงการเริ่มต้นของการแสดงออก “การเคารพในสิทธิเด็ก” เป็นครั้งแรก และในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เราได้เห็นถึงคำกล่าวที่แสดงถึงแนวคิดในเรื่อง “ความไร้เดียงสาของเด็ก” ว่า ความหมายของความไร้เดียงสาของเด็กนั้นตั้งอยู่บนฐานการพิจารณาประการหลัก ๆ กล่าวคือ

1) การให้ความคุ้มครองไม่ให้เกิด “รอยต่าง” ในชีวิตเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องช่องว่างระหว่างวัย หรืออีกนัยหนึ่งก็หมายถึงในกรณีของการได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่

2) การกระตุ้นเตือนพร้อมกับการช่วยส่งเสริมพัฒนาการเกี่ยวกับอุปนิสัยและการให้เหตุผลของพวกเขาเหล่านั้น และจากจุดอ่อนในเรื่องความไร้เดียงสาของเด็กต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว

ทั้งนี้ ความไร้เดียงสาของเด็ก ยังรวมถึงความไม่เข้าใจในเรื่องเพศศึกษาซึ่งเป็น “ช่องว่าง” ให้บุคคลบางประเภทคอยจ้องแสวงหาโอกาสในการเอาเปรียบทางเพศจากเด็ก ๆ เหล่านี้ สำหรับประเทศไทย พื้นฐานแต่ดั้งเดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรม และความเชื่อของสังคมไทยในการมองและให้คุณค่าต่อเด็ก คือ ลักษณะการปกครองแบบพ่อกับลูก โดยพ่อแม่มีอำนาจเหนือลูก พ่อแม่มีสิทธิทำอะไรรักกับลูกก็ได้ จึงทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในฐานะความเป็นคนในสังคม

ในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่วางโครงสร้างระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสำคัญในการประกันกระบวนการและพฤติกรรมทางการเมือง รวมทั้งกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะในหมวดสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งพรรคการเมืองมักจะแถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ และมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมเป็นลักษณะกว้าง ๆ ไม่ค่อยมีการระบุนโยบายในการพัฒนาคุณค่าเด็ก เยาวชนและครอบครัว อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังได้มีการเพียรพยายามผลักดันแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเด็กหลาย ๆ เรื่อง เพื่อเอื้อต่อการพิทักษ์สิทธิ ปกป้องเด็ก เยาวชน

เพื่อรับรองหลักเกณฑ์มาตรฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐภาคีสมาชิกได้มีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หรือรัฐธรรมนูญฉบับก่อน เป็นรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรเป็นการรับรองสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลและสังคมมนุษย์ ตามแนวคิดพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในชีวิตของตนและเป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาได้ด้วยศักยภาพของตนเองก่อให้เกิดการยอมรับสิทธิของบุคคล กิจการตยช ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวต้องได้รับความคุ้มครองและพึงได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคกัน

แม้บุคคลจะแตกต่างกันโดยมูลเหตุและปัจจัยส่วนตัวก็ต้องเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน นอกจากนี้แล้วการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองดูแลผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมและเยียวยาอย่างดีที่สุด แต่ปรากฏว่าในบางกรณีผู้เสียหายกลับถูกซ้ำเติมจากกระบวนการยุติธรรม การวางนโยบายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างจริงจัง อาจจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายประการโดยคำนึงถึงมาตรการที่ช่วยให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกปลอดภัยในด้านความเป็นอยู่และจิตใจและสนับสนุนให้มีมาตรการที่จะเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิด ได้แสดงความสำนึกผิดและชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายในระดับที่ไม่ต้องมีการล่งละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิด ตลอดจนรัฐควรต้องจัดหากองทุนสำหรับช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายนั้นด้วยแม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก ผู้เสียหายในคดีอาญา แต่มาตรการที่จะมารองรับให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการว่ารัฐจะต้องคุ้มครอง ผู้เสียหายเด็กได้นั้น จะต้องมิใช่เพียงมาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว รัฐจะต้องมีมาตรการทางสังคมมาเสริมสร้างคุ้มครองผู้เสียหายเด็กให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ไม่ว่าโดยการจัดรูปแบบกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อไม่ให้กระทำซ้ำต่อเด็ก การจัดสภาพแวดล้อม การได้รับความช่วยเหลือ การฟื้นฟูจิตใจ ให้การศึกษาอบรมอย่างเหมาะสม รวมทั้งการรณรงค์อย่างจริงจังผ่านสื่อมวลชน (ชาติ ชัยเดชสุริยะและมานิตย์ จุมปา, 2542)

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา กับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือระบบยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) เป็นกลไกของรัฐในการที่จะใช้อำนาจโดยผ่านองค์กร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ เป็นต้น ประชญาของการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตั้งอยู่บนแนวความคิด คือ การค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิด เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ก่อให้เกิดการคุ้มครองส่วนได้เสียของบุคคล สังคม แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นอกจากต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยตั้งแต่เริ่มเข้าสู่กระบวนการชั้นสอบสวนแล้ว ผู้เสียหายก็เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดหรือทฤษฎี ในการกำหนดนโยบายทางอาญา จึงต้องคำนึงถึงสิทธิผู้ที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการทุกฝ่าย คือ ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชนหรือสังคม ทั้งนี้เพราะนโยบายทางอาญามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม

แนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนโยบายทางอาญารวมถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกฎหมายอาญาของรัฐ ช่วยในการศึกษาดำเนินกระบวนการยุติธรรมว่ามีรูปแบบอย่างไรบ้าง เป็นการแสดงถึงบทบาทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งนานาประเทศยึดถือปฏิบัติมีแนวความคิดเป็น 2 รูปแบบ คือ

1) แนวความคิดพื้นฐานทางอาญาที่เน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก หรือเน้นการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจึงเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เฉียบขาดในการปราบปราม เพราะหากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถควบคุมอาชญากรรมได้ ประชาชนจะพึงเล็งว่าไม่อาจรักษาความเรียบร้อยของสังคมได้ พลเมืองที่เคารพกฎหมายต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม กฎหมายจึงบัญญัติให้อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานของรัฐค่อนข้างมาก ซึ่งในการดำเนินงานของเจ้าพนักงานที่อาจทำให้กระทบสิทธิผู้เสียหาย เช่น การซักถามในคดีข่มขืนกระทำชำเรา หรือผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เจ้าพนักงานอาจดำเนินการโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย ทฤษฎีนี้จึงเป็นกระบวนการค้นหาความจริงที่จะพยายามให้สิ้นสุดลงในขั้นต้น ๆ เช่น ชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ มากกว่าการนำคดีมาสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ดังนั้น การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่

2 แนวความคิดระบบงานยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักนิติรัฐ (The Rule of Law) โดยรูปแบบกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) เป็นหลักประกันประสิทธิภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การจะกระทำการใด ๆ อันมีผลกระทบต่อ

สิทธิ เสรีภาพของเอกชนได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ และจำกัดเฉพาะในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แนวความคิดนี้เชื่อว่าเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำทุกวิถีทางซึ่งให้ได้มาซึ่งความจริงโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมไม่ถูกต้องตามหลักนิติธรรม การยอมรับและการเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นเนื้อหาที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา (ประธาน วัฒนพานิชย์, 2520)

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา

ปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญาที่สมัยใหม่ อารยประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law หรือ Common Law ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการค้นหาความจริง (Discovery of Substantive Truth) ทั้งนี้โดยมีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เพียงแต่วิธีการในการค้นหาความจริงจะแตกต่างกัน ดังนั้น การสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการค้นหาความจริงในแต่ละระบบอาจจะแตกต่างกันไป แต่ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา (รพีพร วัฒนชะชีวกุล , 2539)

2.4.1 การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในระบบกล่าวหาของ Common Law

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law การค้นหาข้อเท็จจริงกระทำโดยคู่ความในคดีอาญา คู่ความทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน โดยคู่ความมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลย ส่วนศาลจะวางตัวเป็นกลาง (Passive) อันเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงตามทฤษฎีการต่อสู้คดี หรือ Fight Theory ซึ่งเรียกระบบนี้ว่า ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นการดำเนินคดีที่มีการแยกการสอบสวนฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาออกจากกัน ให้องค์กรที่ต่างกันเป็นผู้ทำหน้าที่และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็นประธานในคดีให้มีสิทธิต่าง ๆ เรียกว่า “ การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา ” ลักษณะของระบบนี้เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่กันเด็ดขาด ใช้ในประเทศที่ระบบกฎหมายเป็นระบบ Common Law (รจิต แสงสุก , 2529)

วิธีการชำระความตามระบบนี้ แต่เดิมอาจทำโดยให้คู่ความต่อสู้กัน (Trial by Battle) หรืออาจทำได้โดยการดำน้ำลุยไฟ หรือให้จับเหล็กที่เผาจนร้อนแดง (Trial by Ordeal) หรือทำตีกัน ซึ่งบางที่ยอมให้จำนำงักสู้เข้ามาต่อสู้กันแทนตัวความได้ (Trial by Combat) หรือด้วยการบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อลดบันดาลให้แพ้ชนะกัน ซึ่งผู้กล่าวหาจะต้องเป็นผู้นำผู้กระทำผิดมาศาล และศาลจะต้องถือว่าคู่ความมีฐานะเท่าเทียมกัน คือ ต้องชั่งทั้งใจทักและจำเลยจนกว่าจะพิจารณาคดีเสร็จ จะผิดหรือถูกก็แล้วแต่พระเจ้าและยึดถือเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเครื่องหยั่งความแพ้ชนะ เป็นการพิจารณาโดยพิสุจน์ตัว ต่อมาเปลี่ยนเป็นการอาศัยพยาน คือ ต้องมีเพื่อนบ้านมีจำนวนตามกำหนดสาบานว่าจำเลยไม่ได้กระทำผิด ถ้าสามารถนำมาได้ก็ต้องปล่อยตัวไป (Trial by Compurgation) ต่อมารัฐบาลกลางมีอำนาจมากขึ้น บางอย่างจึงถูกยกเลิกไปเมื่อไม่ถึง 200 ปีมานี้ โดยเปลี่ยนการพิสุจน์โดยการนำสืบพยานหลักฐานโดยใช้ระบบลูกขุน หรือ Jury (เป็นการยอมรับว่าประชาชนทั่วไปตัดสินความได้) จึง

ต้องมีกฎเกณฑ์ในการนำพยานหลักฐานอย่างไรมาพิสูจน์ได้หรือไม่โดยเคร่งครัด มีบทตัดพยานที่เด็ดขาด เพื่อมิให้พยานที่ต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความ เท่ากับเป็นการไม่สืบพยานนั้นเลย นอกจากนี้การใช้คำถามในการซักถาม ถามค้าน ต้องเป็นไปโดยเคร่งครัดเช่นกันด้วย ผู้พิพากษาจึงเป็นผู้รักษากฎเกณฑ์ว่า ฝ่ายใดปฏิบัติตามกติกาได้ครบถ้วนกว่ากัน ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน ต้องให้คู่ความดำเนินคดีหาพยานหลักฐานเต็มที่ ทำให้ศาลใช้ดุลยพินิจได้น้อย การยกฟ้องโดย Technicality มีมาก

ลักษณะที่สำคัญของระบบกล่าวหา มีดังนี้

2.4.1.1 ศาลมีบทบาทจำกัด โดยเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน การดำเนินการพิจารณามีกฎเกณฑ์และรายละเอียดปลีกย่อยมาก ศาลใช้ดุลยพินิจได้น้อย เนื่องจากระบบนี้วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด ดังนั้น ความสำคัญหรือข้อแพ้นะในคดีจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของทนายความเป็นส่วนใหญ่

2.4.1.2 คู่ความทั้งสองฝ่ายมีบทบาทสำคัญ เป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด ศาลจะไม่ช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องวางตนเป็นกลาง ปล่อยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี เช่น พยาน ทนายความ ตลอดจนคู่ความมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง

2.4.1.3 ระบบนี้มีกฎเกณฑ์การสืบพยานอย่างเคร่งครัด มีบทตัดพยานที่เด็ดขาด มีหลักเกณฑ์การซักถามที่เคร่งครัด

2.4.1.4 ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีลักษณะที่ไม่ใช่วัตถุแห่งการซักพอกเหมือนในระบบไต่สวน กล่าวคือ มีสิทธิหลายประการ มิใช่มีแต่เพียงหน้าที่อย่างเดียว ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความคุ้มครอง

2.4.1.5 ระบบนี้ถือหลักการให้ทุกคนมีอำนาจกล่าวโทษได้ เป็นการถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เป็นไปตามความคิดว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน รัฐเป็นเพียงผู้รับวินิจฉัยชี้ขาด วิธีดำเนินการแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนฟ้องร้องส่วนศาลทำหน้าที่ชี้ขาด

2.4.2 การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในระบบไต่สวนของ Civil Law

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law นั้น จะใช้ทฤษฎีค้นหาความจริง (Truth Theory) โดยศาลมีอำนาจค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลยได้ด้วยตนเอง ซึ่งเรียกระบบนี้ว่า ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ระบบนี้มีวิวัฒนาการมาจากศาสนาโรมันคาทอลิก กล่าวคือ ผู้มีอำนาจในสังคม เช่น ผู้ปกครอง หรือศาลมีหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง และสืบหาเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เป็นวิธีที่นิยมของกลุ่มประเทศในภาคพื้นยุโรป ในการค้นหาความจริงมีความเชื่อว่าขบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แบ่งหน้าที่อย่าง

เด็ดขาด ดังนั้น ศาลมีหน้าที่ไต่สวนข้อกล่าวหาในคดีที่เกิดขึ้น ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ในฝรั่งเศส และเยอรมัน อัยการกับศาลช่วยกันค้นหาความจริงในศาล จึงต้องนั่งบนบัลลังก์ด้วยกัน ซักจำเลยได้ก่อน (Preventory) และอัยการมีสิทธิปล่อยตัวจำเลยได้

สาระสำคัญของระบบนี้มุ่งเอาผลที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด จากพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งคู่ความนำเสนอต่อศาล หรือศาลเห็นสมควรเรียกมาสืบเอง และบทกฎหมายวางระเบียบวิธีการสืบพยานมีน้อย ไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) โดยเคร่งครัดว่า พยานประเภทนี้ รับฟังได้หรือไม่ ดังนั้น ศาลจึงต้องรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดที่เข้าสู่สำนวนความ แล้วจึงไปพิจารณารายละเอียดตอนซึ่งนำพยานหลักฐานว่าพยานชั้นใดควรมีน้ำหนักน้อย น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นมาก (เข้มชัย ชูติวงศ์, 2535)

สาระสำคัญของระบบไต่สวนโดยทั่วไปมีดังนี้

2.4.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เห็นว่าการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเป็นความผิดต่อรัฐ เป็นไปตามหลักแนวความคิดที่ว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิด จัดหาพยานหลักฐาน โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้เสียหาย หรือบุคคลอื่นมากกล่าวหาหรือไม่ จึงมีข้อดีที่ว่า รัฐสามารถเข้าควบคุมอาชญากรรมได้ เนื่องจาก การละเมิดกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญานั้นเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือสังคมโดยรวม

2.4.2.2 ระบบนี้ผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการพิจารณา หรือค้นหาความจริง คือ ผู้ไต่สวนปัจจุบัน คือ ศาล ดังนั้น ระบบนี้จะค้นหาความจริงได้ผลเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับผู้ไต่สวน หรือผู้พิพากษา การไต่สวนต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ในลักษณะนี้ได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นทฤษฎีบริสุทธิ์ หรืออุดมคติ ผลจะเป็นจริงได้ยาก เพราะผู้ไต่สวนมักไม่สามารถหลีกเลี่ยงอคติจากการแสวงหาความจริง

2.4.2.3 ผู้ถูกไต่สวน มีลักษณะเป็นเพียงวัตถุแห่งการไต่สวนในคดีเท่านั้น กล่าวคือ ระบบนี้มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงจากตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยเป็นสำคัญ โดยหลักแล้วผู้ต้องสงสัยมักจะไม่ให้การรับสารภาพ เพราะเท่ากับเป็นการทำร้ายตนเอง ดังนั้น การทรมาน บังคับ ชูเชิญ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีการใช้จิตวิทยาและกลอุบายในการสอบสวนไต่สวน เพื่อให้รับสารภาพ ผู้ถูกไต่สวนจึงเป็นเป้าหมายในการสอบสวน ไม่มีส่วนร่วมในการค้นหาความจริง ทนายความหรือผู้ช่วยเหลือผู้ต้องหาที่ไม่มีบทบาทหรือความสำคัญในการค้นหาความจริงมากเหมือนระบบกล่าวหา ศาลจึงมีบทบาทที่สำคัญ

2.4.2.4 การกำหนดระเบียบวิธีเกี่ยวกับสืบพยานมีน้อย ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นมาก ไม่มีกฎเกณฑ์ในการสืบพยานที่เคร่งครัด ไม่มีบทตัดพยาน เปิดโอกาสให้นำพยานหลักฐานมาสู่ศาลได้

2.4.3 การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในระบบผสม (Mixed System)

ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนเป็นวิธีการขอศาลในอดีต ทั้งสองระบบต่างก็มีข้อดีและข้อเสีย ต่อมามีการพัฒนาวิธีการค้นหาข้อเท็จจริง มีการแก้ไขข้อบกพร่องของแต่ละระบบ จนถึงปัจจุบันเห็นได้ว่าทั้งสองระบบต่างคลี่คลายเข้าหากัน มีการผสมผสาน ทำให้หลักกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบกล่าวหา หรือระบบไต่สวนต่างมีความใกล้เคียงกัน ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะนำข้อดีของทั้งสองระบบมารวมกันสร้างเป็นกฎเกณฑ์ในลักษณะพยานขึ้นใหม่ เรียกว่า ระบบผสม ภายหลังการปฏิวัติใหญ่ ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่น่าข้อดีของทั้งสองระบบมาสร้างเป็นระบบผสม ต่อมาประเทศอื่น ๆ ในยุโรปก็ได้เดินรอยตาม (เข็มชัย ชุติวงศ์ , 2535)

2.5 กฎหมายที่คุ้มครองเด็กในคดีอาญาตามกฎหมายไทย

โดยที่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กทุกคน เพื่อพัฒนาให้เป็นบุคลากรที่มีคุณค่าของประเทศ ดังเห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัตร อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งได้นำหลักการของกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาเป็นหลักการสำคัญในการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งผลจากการได้รับอิทธิพลแนวความคิดดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็ก ดังนั้น กรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็กย่อมต้องได้รับความคุ้มครองอย่างจริงจังในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นองค์กรแรกในกระบวนการยุติธรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุของเด็ก

ความหมายของคำว่าเด็กและเยาวชน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เด็ก” ไว้ว่าหมายถึง คนที่มีอายุน้อย, ในทางกฎหมายหมายถึงผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์, บุคคลผู้มีอายุตั้งแต่ 15 ปีลงมา, บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 1. เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เด็ก” ไว้ว่า บุคคลซึ่งอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายว่า

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 และ 20 ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุสิบปีบริบูรณ์

ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ มาตรา 1448 คือ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 มาตรา 3 กำหนดว่า “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินสิบห้าปี

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2527 เรื่องกำหนดของเล่นสำหรับเด็ก เป็นสินค้าควบคุมฉลาก กำหนดว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบสี่ปี

พระราชบัญญัติรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ให้ความหมายว่า “เด็ก” คือ ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“เยาวชน” ตามความของ World Health Organization ให้ความหมายไว้ว่า คือบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

มาตรา 44 ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง

มาตรา 45 ในกรณีที่นายจ้างต่ำกว่าสิบแปดปี เป็นลูกจ้างให้นายจ้างปฏิบัติ ดังนี้

(1) แจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เด็กเข้าทำงาน

(2) จัดทำบันทึกสภาพการจ้าง กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเก็บไว้ ณ สถานที่ประกอบกิจการ หรือสำนักงานของนายจ้าง พร้อมทั้งจะให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจได้ในเวลาทำการ

(3) แจ้งการสิ้นสุดการจ้างซึ่งเป็นเด็กต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 7 วัน นับแต่วันที่เด็กออกจากงาน

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 12) ข้อ 20 กำหนดเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กดังนี้ “ห้ามมิให้นายจ้างรับเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบสามปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบห้าปีบริบูรณ์เป็นลูกจ้าง ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ”

ข้อ 21 “ห้ามมิให้นายจ้างรับเด็กซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบสามปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบห้าปีบริบูรณ์เป็นลูกจ้าง เว้นแต่

(1) รับผิดชอบเป็นลูกจ้างทำงานตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งงานนั้นต้องไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเจริญเติบโตของร่างกาย

(2) รับผิดชอบเป็นลูกจ้างทำงานอื่นที่กระทรวงมหาดไทยมิได้กำหนด โดยยื่นคำขอต่อพนักงานตรวจแรงงานตามแบบที่อธิบดีกำหนด และได้รับอนุญาตจากพนักงานตรวจแรงงาน

ระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว พุทธศักราช 2529 ข้อ 4 บัญญัติว่า “เด็กซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยที่เพิ่งได้รับการสงเคราะห์ตามระเบียบนั้น ต้องอายุไม่เกิน 18 ปี หรือที่อยู่ในระหว่างการศึกษาดังกล่าวต้องอายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์”

จะเห็นได้ว่าในกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ กำหนดเกณฑ์อายุของคำว่า เด็ก เยาวชน ผู้เยาว์ จะมีความแตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้วขอบเขตในเรื่องอายุเป็นดังนี้

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุยังไม่ถึงอายุต่ำกว่า 18 ปี

“เยาวชน” หมายถึง คนอ่อนวัย รุ่นสาว รุ่นหนุ่ม ที่อายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกินยี่สิบห้าปี

“ผู้เยาว์” หมายถึงบุคคลอายุยังไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควร ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครึ่งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับคนอื่นนอกจากแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยมาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดที่ตนเองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่ แก่บิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติเด็กนั้น เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมประพฤติเด็กนั้น

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มี บิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดได้ ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครอง เฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่จะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้นถ้าในขณะภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้ส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์กับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปี แต่แต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุตั้งแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี แต่ยังไม่ถึงสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้”

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายไทยแต่ละเรื่องจะกำหนดอายุเด็กไว้แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะกำหนดอายุไว้ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ แต่สำหรับเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา บทบัญญัติของกฎหมาย กำหนดเรื่องอายุไม่เกิน 10 ปี ให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ โดยถือว่าเด็กอายุดังกล่าวยังไม่รู้สึกผิดชอบในการกระทำนั้นและเป็นเหตุส่วนตัวเฉพาะเด็กเท่านั้น แต่ในกรณีเด็กอายุกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี นั้น เด็กไม่ต้องรับโทษในความผิดที่ได้กระทำลงเช่นเดียวกับเด็กที่อายุไม่เกิน 10 ปี แต่กฎหมายเห็นว่าเด็กอายุดังกล่าวนี้พอจะรู้สึกผิดชอบอยู่บ้าง จึงได้มีการกำหนดวิธีการเพื่อความเหมาะสมสำหรับเด็ก ความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด ประกอบพฤติการณ์อื่น ๆ ที่แสดงถึงความประพฤตินิสัยของเด็กนั้น เช่น การว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป เป็นต้น

ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 และมาตรา 76 เรื่องอายุ หากอายุกว่า 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปีหรือตั้งแต่ 18 ปีแต่ยังไม่เกิน 20 ปีกฎหมายไม่เรียกว่าเด็ก เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้สึกดีกว่าเด็กซึ่งอายุไม่เกิน 15 ปี กฎหมายจึงให้ศาลใช้ดุลพินิจถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่น ๆ ที่

เกี่ยวกับผู้หนึ่งว่าเป็นผู้รับผิดชอบแล้วหรือไม่ และควรจะพิพากษาลงโทษหรือไม่ ถ้าเห็นว่ายังไม่รู้สึกผิดชอบเพียงพอและมีพฤติการณ์อื่นประกอบ เห็นว่ายังไม่สมควรลงโทษศาลก็มีอำนาจใช้วิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 74 ได้ ถ้าหากเห็นว่าผู้หนึ่งรู้สึกรับผิดชอบพอสมควร ประกอบพฤติการณ์ต่าง ๆ ของผู้กระทำผิด ศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ศาลต้องลดมาตราส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่ง การลดมาตราส่วนของโทษนี้เป็นบทบังคับให้ศาลต้องลดมาตราส่วนโดยเด็ดขาด จะใช้ดุลพินิจว่าไม่ควรลดโทษหรือน้อยกว่ากึ่งหนึ่งไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 656/2518 จำเลยอายุ 18 ปี แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กระทำการปล้นทรัพย์ โดยให้ปิ่นยง ศาลลดมาตราส่วนของโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 76 ได้

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าแม้ว่าผู้กระทำผิดซึ่งอายุไม่เกิน 20 ปี กฎหมายอาญายังให้ความสำคัญคุ้มครองโดยได้แบ่งเป็นช่วงอายุ คำนึงถึงความรู้สึกผิดชอบ พฤติการณ์ต่าง ๆ สภาพแวดล้อมมาเป็นตัวกำหนดในการที่จะลงโทษ ลดโทษ ซึ่งมักจะมองไปที่การแก้ไขฟื้นฟู รักษาสภาพจิตใจผู้หนึ่งเป็นสำคัญ ดังนั้น หากผู้ถูกกระทำเป็นผู้อ่อนด้อย ขาดประสบการณ์ กระบวนการยุติธรรมจึงต้องให้ความสำคัญในการที่จะต้องปกป้องคุ้มครองมากกว่าบุคคลที่มีอายุเกิน 20 ปีซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีผิดชอบได้แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำอีก

2.6 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็ก

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นแนวคิดที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสหประชาชาติที่มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

จากแนวคิดมนุษยชนที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะ เป็นเชื้อชาติ ศาสนา เพศ จึงทำให้เกิดอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Right of the Child) ซึ่งเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศเมื่อปี ค.ศ. 1990 โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 (ค.ศ.1992) มีผลผูกพันเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้กำหนดสิทธิพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ (จเรช โคมูท, 2553, น.17) คือ

1. สิทธิที่จะมีชีวิต (Rights to Life) เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต รัฐจะต้องประกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็กมีการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา

2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Rights to Protected) เด็กที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ไม่สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพ จะต้องได้รับสิทธิโดยทันทีจากรัฐและพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ชนชั้น ศาสนา และ เผ่าพันธุ์

3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Rights to be Developed) เด็กทุกคนจะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน พัฒนาจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือได้รับสวัสดิภาพตามสมควรแก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนด เช่น ปัจจัยสี่ การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

4. สิทธิที่จะได้มีส่วนร่วม (Rights to Participate) เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการดูแลสุขภาพ การศึกษา นันทนาการและการฝึกอาชีพ การแนะแนวให้คำปรึกษา การฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมส่งเสริมในกิจกรรมทางสังคมที่สนใจ

จะเห็นได้เด็กทุกคนมีสิทธิรับการดูแลจากครอบครัวอย่างอบอุ่นและปลอดภัย สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ได้รับการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค

ปฏิญญาเพื่อเด็ก ที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็กได้ให้การรับรองปฏิญญาเพื่อเด็กอย่างเป็นทางการและให้หน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กทั้งภาครัฐและเอกชนถือเป็นนโยบายในการดำเนินการพัฒนาเด็กโดยใช้สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก เป็นแนวทาง (รจเรช โกมุต, 2553, น.18)

การกำหนดปฏิญญาเพื่อเด็ก คำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญ จึงกำหนดปฏิญญาเพื่อเด็กซึ่งมีแนวทางการพัฒนา (ศูนย์วิชาการ RAC.2553) ดังนี้

1. เด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา มารดา บุคคลหรือครอบครัวที่ให้ความรักและความเข้าใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างเริ่มพัฒนาการทุกด้าน อันได้แก่ การพัฒนาทางกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม ค่านิยม และเจตคติ โดยเฉพาะในระยะตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนถึงอายุ 6 ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นระยะสำคัญสุดในการวางรากฐานและสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของตน

2. เด็กต้องได้รับสารอาหารอย่างน้อยที่สุดตามความต้องการของร่างกายที่ได้กำหนดไว้ตามวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงช่วงอายุต่าง ๆ เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่และแข็งแรงสมบูรณ์ตามปกติในวัยของตน

3. เด็กต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการ และได้รับการปกป้องจากโรคและภัยที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เด็กต้องได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคด้วยวัคซีนตามที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจน

ได้รับการป้องกันจากโรคติดต่อและไม่ติดต่อ รวมทั้งได้รับการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานในกรณีที่เจ็บป่วยและได้รับการฟื้นฟู

4. เด็กต้องมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะไม่คับแคบเกินไปและอยู่สิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นพิษ เป็นภัยต่อสุขภาพ ทั้งทางกาย ทางจิต เด็กต้องมีโอกาสและสถานที่วิ่งเล่น ออกกำลังกายและเล่นกีฬา รวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการตามวัย

5. เด็กต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อยเพื่อพัฒนาให้มีปัญญา มีคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน และมีจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เด็กต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้องเป็นจริง เข้าใจและยอมรับความต้องการสิทธิและบทบาทของตนและผู้อื่น เพื่อให้เป็นพลเมืองไทยที่รับผิดชอบ มีคุณภาพและรู้จักอยู่ร่วมกันโดยสันติ

6. เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้มีสุนทรียภาพ ซาซึ่งในความงาม รู้รัก เข้าใจ และอนุรักษ์ มรดก และเอกลักษณ์ของชาติ ด้วยการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ และพัฒนาในกิจกรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. เด็กต้องได้รับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้และทักษะสำหรับการเตรียมประกอบอาชีพตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ในเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งมีค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการทำงานที่สุจริตเหมาะสมกับวัย

8. เด็กต้องมีโอกาสและสามารถแสดงความคิดเห็นเป็นของตนเองได้ ด้วยจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม และสาธารณะ มีส่วนร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งการยึดถือเรื่องความมีวินัยในตนเอง และความยุติธรรมในสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานของวิถีทางในการดำเนินชีวิตตามครรลองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

9. เด็กต้องมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อันหมายรวมถึงสิทธิในการใช้บริการด้านการป้องกัน คุ้มครองและแก้ไข การฟื้นฟู และการพัฒนา

10. เด็กต้องได้รับโอกาสในการรับรู้และการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐานจากรัฐ สถาบันสังคมและองค์กรธุรกิจ ทั้งการมีตัวตน ในการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ดังกล่าวตามความเหมาะสม เด็กต้องได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองจากรกกล่าวหาว่ากระทำผิด โดยไม่นำเปิดเผยต่อสาธารณชนหรือประชาชน และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่

พันธกรณีของรัฐ สถาบันสังคม องค์กรธุรกิจและสื่อมวลชนต่อเด็ก

1. .บิดามารดามีหน้าที่และความรับผิดชอบเท่าเทียมกัน ในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก ทั้งนี้ ผู้ที่จะเป็นบิดา มารดา จะต้องมีความพร้อมทางด้านสุขภาพและจิต มีวุฒิภาวะที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัว สามารถที่จะประกอบอาชีพ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อพัฒนาเด็ก

ให้บรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์โดยรัฐ สถาบันสังคมและองค์กรธุรกิจจะต้องร่วมกันสนับสนุน

2. ผู้ใหญ่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมทั้งให้ความร่วมมือแก่รัฐและสถาบันสังคมที่จะร่วมพัฒนาปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อไม่ให้ถูกทอดทิ้ง ถูกเอาเปรียบหรือถูกทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3. รัฐ สถาบันสังคม รวมถึงองค์กรเอกชนและชุมชนด้วย โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจและสื่อมวลชน ต้องร่วมมือในการพัฒนาเด็กและพิทักษ์สิทธิเด็ก ตลอดจนประสานการให้บริการตามความต้องการพื้นฐานของเด็ก รวมทั้งการสนับสนุนกลไกในการวางแผนนโยบาย มาตรการและการปฏิบัติ

4. รัฐ สถาบันสังคม รวมถึงองค์กรเอกชนและชุมชนด้วยโดยเฉพาะองค์กรธุรกิจและสื่อมวลชน ต้องส่งเสริมการวิจัยว่าด้วยสถานภาพของเด็กและภาวะการพัฒนาเด็ก เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก และปฏิรูประบบนโยบาย มาตรการ กฎหมายและการปฏิบัติซึ่งขัดกับสิทธิเด็กภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

5. รัฐบาล โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติและสภาองค์การเด็กและเยาวชนต้องประสานความร่วมมือจัดสมัชชาแห่งชาติ เพื่อรายงานสภาวะเด็กและผลการดำเนินงานพัฒนาเด็กพิทักษ์สิทธิเด็กและสรุปเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจอย่างน้อยทุก 2 ปี อย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อเปลี่ยนรูปแบบของกฎหมาย จากกฎหมายที่อยู่ในรูปของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน 2515 และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ให้เป็นกฎหมายระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกฎหมายเดิมนั้นยังไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน สำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เพื่อให้ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟูเด็กที่อยู่ในฐานะหรือสภาวะที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นการพัฒนาส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันเด็กไม่ให้เกิดการทารุณกรรม หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับที่ผ่านมาและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายแพ่งมหาชน มีลักษณะพิเศษกว่ากฎหมายฉบับอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นกฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบอาชีพเรื่องเด็กสามารถเข้าไปช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้ทันที แม้เพียงมีเหตุสงสัยว่าเด็กอาจได้รับความเสียหาย หรือเป็นเหยื่อจากการกระทำผิดอาญา โดยไม่จำเป็นต้องพบพยานหลักฐานที่ชัดเจน และการปฏิบัติต่อเด็กทุก ๆ กรณีให้คำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก โดยต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อเด็ก ในกฎหมายนี้

กำหนดสิทธิของเด็กที่ต้องได้รับการปฏิบัติ และคุ้มครองมิให้ถูกล่วงละเมิดจากสื่อมวลชนเผยแพร่สู่สาธารณะไว้ดังนี้

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เด็กจะได้รับความคุ้มครองคือ

1) กำหนดให้การปฏิบัติไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม”

2) กำหนดให้ผู้ปกครองต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองของตน มิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ

3) กำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปดูแลตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และสถานพัฒนาและฟื้นฟูในเขตอำนาจ

4) รักษาผลประโยชน์และปกป้องคุ้มครองเด็กจากการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ ในทางที่เป็นภัยต่ออนาคตเด็ก หรือน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดห้ามมิให้ดำเนินการต่อเด็ก หากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษตามกฎหมายคือ

1) ชาย แลกเปลี่ยน หรือให้สุรา หรือบุหรี่ยแก่เด็ก

2) บังคับ ชูเชิญ ไซ้ ชักจูง หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำอันมีลักษณะลามกอนาจาร

3) ไซ้ หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนัน หรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนันหรือสถานค้าประเวณี

4) บังคับ ชูเชิญ ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อนหรือเป็นเครื่องมือขอทานหรือการกระทำความผิด หรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

จากบทบัญญัติจะเห็นได้ว่าเด็กได้รับความคุ้มครองทั้งจากภาครัฐ เอกชน ตลอดจนผู้ปกครองที่จะต้องอบรม ดูแลสั่งสอนพัฒนาเด็ก มิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นอันตราย แต่อย่างไรก็ตามผู้ศึกษายังเห็นว่า ในการคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายจะไม่ถูกโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชน สารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก เพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบนั้นยังไม่ได้ให้ความคุ้มครองเด็กทุกคน เนื่องจากบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้บัญญัตินิยาม “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ดังนั้น หากเป็นกรณีที่เด็กเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาได้ทำการสมรสแล้ว กฎหมายย่อมไม่คุ้มครอง ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ในเรื่องสิทธิเด็กตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในทุก ๆ ฉบับที่ผ่านมา

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ารัฐบาลมีนโยบายที่จะสนับสนุนและส่งเสริมสวัสดิการที่ดีแก่เด็กและเยาวชน เช่น การสนับสนุนทางการศึกษา เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น

การคุ้มครองสิทธิเด็ก ในคดีอาญา ต้องมิใช่เพียงการใช้มาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว รัฐต้องหามาตรการทางสังคมมาช่วยเสริมสร้างการคุ้มครองเด็กให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ไม่ว่าจะเป็น การให้การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การบำบัดรักษาตลอดจนการศึกษาอย่างเหมาะสมทั้งต้องรณรงค์อย่างจริงจังผ่านสื่อมวลชนให้สังคมทุกระดับชั้นมีความตื่นตัว

การคุ้มครองสิทธิเด็กตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมและการสร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ เป็นหน้าที่สำคัญยิ่งที่รัฐต้องดำเนินการเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควรมีการคุ้มครองเด็กอย่างจริงจัง จากการศึกษาวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ได้ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนไว้หลายประการ สามารถแยกพิจารณา ดังนี้

ห้ามจับกุมตัวเด็ก กฎหมายได้ให้ความคุ้มครอง คือ ห้ามมิให้มีการจับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด คือเป็นการห้ามมิให้จับกุมบุคคลซึ่งอายุเกินกว่า 10 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปีเว้นแต่กรณีเด็กกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาลตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 66 ส่วนกรณีผู้เสียหายชี้ตัวหรือยืนยันให้จับกุมเด็ก หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าได้มีการร้องทุกข์ไว้แล้วนั้น ไม่อาจใช้บังคับได้เพราะไม่ต้องด้วยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 66 ทั้งยังเป็น

การขัดและแย้งกับรัฐธรรมนูญเพราะมิใช่เป็นกรณีความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่จับได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การควบคุมตัวและการสอบสวนเด็กและเยาวชน ถ้ามีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่า กระทำผิดและคดีนี้ต้องได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลแพ่งคดีเยาวชนและ ครอบครัว เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนและแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว พนักงานสอบสวน ต้องนำเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ภายในเวลา 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็ก หรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (มาตรา 72 วรรคหนึ่ง) และในการ สอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนนั้นจะต้องดำเนินการโดยไม่ชักช้า กล่าวคือ เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือกรณีเด็กหรือเยาวชนปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยัง พนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในเวลา 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตัวหรือปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนแล้วแต่กรณี (มาตรา 78)

การห้ามถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 76 บัญญัติ เพื่อเป็นการ ค้ำครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมเด็กหรือเยาวชน หรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีหรืออนุญาตให้มี หรือยินยอมให้มีการถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเด็กหรือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่ประโยชน์ในการสอบสวน และมาตรา 130 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใด บันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำ ความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางการสอบสวนของพนักงาน สอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางการพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัวชื่อ สกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิด หรือสถานที่อยู่ ที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กและเยาวชนนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาต จากศาลหรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจ พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ก็ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการ ใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลตามมาตรา 136

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาเด็กตั้งแต่มีการจับกุม กล่าวคือ เมื่อพนักงาน ตำรวจได้ทำการจับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องจะต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุม

ไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า และต้องทำการสอบปากคำให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน และในการสอบสวนห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป แพร่เสียงของเด็กทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวน จากบทบัญญัติดังกล่าว เห็นว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กในฐานะผู้อ่อนด้อยประสบการณ์ วุฒิภาวะในการตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ในการดำรงชีพในสังคม ดังนั้น หากมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก อาจกระทบความรู้สึกและจิตใจเด็กในการพัฒนาและการดำรงชีพต่อไป

กรณี ที่เด็กเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในการสอบสวนซึ่งต้องกระทำโดยรวดเร็ว ภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดและยังได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกเผยแพร่สู่สาธารณะชนตั้งแต่การจับกุม สอบสวน แม้ว่าเด็กนั้นจะเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดความไม่สงบสุขของสังคมก็ตาม ซึ่งสาธารณะชนควรจะได้รับรู้ถึงคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว แต่เด็กผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในการกระทำผิดอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมกลับไม่ได้รับความคุ้มครองทั้งด้านการสอบสวนคดี หรือถูกสื่อมวลชนเผยแพร่สู่สาธารณะจะพบเห็นเสมอ ๆ ในข่าวโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ว่าเด็กถูกกระทำหรือเด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยมีการเผยแพร่ของสื่อมวลชนซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือเรียกร้องให้องค์กรต่าง ๆ เข้ามาดูแลก็ตาม ก็ทำให้สาธารณะชนได้รู้จักตัวเด็กผู้เสียหายแล้ว จึงเป็นการแพร่กระจายความเสียหายที่เด็กได้รับให้สาธารณะชนได้รับรู้ ในบางความผิดก่อให้เกิดรอยต่างในใจเด็ก เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดขึ้นเพื่อให้กลไกการทำงานของกฎหมายสามารถส่งเสริมให้ผู้ทำงานด้านเด็กและเยาวชนทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าช่วยเหลือ เยียวยา สงเคราะห์ พี่นฟูเด็กที่อยู่ในฐานะหรือสภาวะที่ต้องการความช่วยเหลือให้ได้มากที่สุด และมุ่งเพื่อให้กฎหมายนี้เป็นกลไกที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการคุ้มครองเด็ก ซึ่งมีใช้กฎหมายที่มุ่งการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่มุ่งปกป้องและคุ้มครองมิให้เกิดปัญหาขึ้นกับเด็กโดยกำหนดมาตรฐานคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เบื้องต้นของเด็กไว้ในระดับหนึ่งตามสิทธิเด็กที่พึงได้รับซึ่งต้องกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงดู การกำหนดสิทธิที่พึงได้รับและคุ้มครอง เป็นการจัดและป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2.7. แนวคิดเกี่ยวกับสหวิชาชีพ

การปฏิบัติงานของสหวิชาชีพถือเป็นงานที่มีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็ก สหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย (พนักงานอัยการ) แพทย์ ซึ่งแนวคิดของสหวิชาชีพมีการอธิบายในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความหมายของการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ รูปแบบของการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ กระบวนการทำงานของสหวิชาชีพ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

นิยามสหวิชาชีพ

สารานุกรมทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (2542) การทำงานสหวิชาชีพ (Interdisciplinary) หมายถึง การทำงานร่วมกันของสองศาสตร์ หรือสองวิชาชีพ ซึ่งเป็นแนวทางในการทำงานที่เชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าการทำงานในศาสตร์หรือวิชาชีพเดียว การทำงานสหวิชาชีพของงานสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วยนักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของลักษณะปัญหาของแผนงานผู้รับบริการนั้น ๆ มีนักจิตวิทยา นักการศึกษา ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย ในการทำงานที่สหวิชาชีพจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกับแหล่งวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านจุดหมาย บริการและกลวิธีการทำงาน การทำงานที่สหวิชาชีพจะต้องมีการปรับความคิด ร่วมมือในการประสาน ส่วนใหญ่ใช้หลักการเป็นที่ปรึกษาของระบบศูนย์รับบริการ (Centered) เป็นแกนนำเพื่อสามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาได้อย่างแท้จริง เพราะสามารถวิเคราะห์ปัญหาของผู้รับบริการได้ทุกแง่มุมตามความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันและอื้อประโยชน์ให้แก่ระบบผู้รับบริการและประเมินผลงานได้อย่างครบถ้วน (รจเรช โภมท, 2553)

ศูนย์การวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษา (Center for Education Research and Innovation หรือ CERI) และองค์การความร่วมมือและพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) ให้ความหมายคำว่า สหวิชา ว่าเป็นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างแขนงวิชาต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป ความสัมพันธ์อาจอยู่ระดับของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การผสมผสานระหว่างแนวคิด วิธีการ ขั้นตอนการทำงาน วิธีการทำงาน การใช้ศัพท์ทางวิชาการ การใช้ข้อมูลและการศึกษาวิจัยร่วมกัน (SHRE, 1977, P.3 อ้างถึงใน วิภาวี ศรีประไพ, 2547, น.24)

กิตติยากร รัตนกร (2538) กล่าวว่า การปฏิบัติงานในทีมสหวิชาชีพ คือ การทำงานร่วมกันกับวิชาชีพอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในงานนั้น ๆ ลักษณะสำคัญของการทำงานเป็นทีมโดยสมาชิกของทีมจะต้องทำงานร่วมกัน มีความร่วมมือ (Co-operation) การประสานงาน (Coordination) การแลกเปลี่ยน (Reciprocity) และความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) (ภัทรจิตร ลาภตติยกุล, 2541)

การปฏิบัติงานสหวิชาชีพ เป็นภาพการทำงานร่วมกันของสองวิชาชีพขึ้นไป เป็นแนวทางการทำงานที่เชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าการทำงานเป็นวิชาชีพเดียว ระบบการทำงานสหวิชาชีพของนักสังคมสงเคราะห์ประกอบด้วยนักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพสาขาอื่น ๆ เช่น นักจิตวิทยา นักการศึกษา แพทย์ พยาบาล ตำรวจ นักกฎหมาย ซึ่งทีมงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องประสานงานร่วมมือ ประเมินปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน รวมทั้งการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน (Case Conference) โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของสหวิชาชีพให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาความ

ขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน และมีการปรับความเข้าใจให้ตรงต่อกันต่อการทำงาน ภายใต้การใช้หลักการวิชาการ ขั้นตอนการทำงาน วิธีการทำงานของแต่ละวิชาชีพที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการทำงานร่วมกัน ลักษณะเด่นของการทำงานสหวิชาชีพ คือ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์การทำงานระหว่างวิชาชีพแต่ละสาขา เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนาการทำงานของตนเอง เป็นการทำงานในลักษณะเป็นทีม มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นผู้ประสานงานที่ดี (ลภัสดา พึ่งเนตร, 2548)

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติงานสหวิชาชีพเป็นการทำงานร่วมกันของแต่ละวิชาชีพ มุ่งแก้ไขปัญหาด้วยทักษะของแต่ละวิชาชีพ ความรู้ แต่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน ต้องมีการประสานงานที่ดี มีความร่วมมือ มีการประชุมหารือ เพื่อประเมินสภาพปัญหา มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมกันพัฒนางานของแต่ละวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างและแก้ไขให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการสามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการปฏิบัติงานของสหวิชาชีพ

Lonsdate, Webb and Briggs (1986) แบ่งรูปแบบของทีมในงานสังคมสงเคราะห์ไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ทีมซึ่งประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายในการบริการกลุ่มบุคคลประเภทเดียวกัน เช่น หน่วยงานที่ให้บริการทางสุขภาพกายหรือจิต และหน่วยงานที่ให้บริการทางสังคมแก่ผู้รับบริการซึ่งอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้วางแผนร่วมกันให้บริการประชาชนในพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะเป็นการพิจารณาวางแผนแก้ปัญหา หรือจัดโปรแกรมเพื่อให้บริการโดยจัดประชุมหารือในหมู่การทำงาน

2. ทีมซึ่งประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานจากสาขาวิชาชีพที่ต่างกัน เห็นได้ชัดในหน่วยงานที่ให้บริการทางสุขภาพจิตซึ่งประกอบด้วยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ที่ร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อรักษาผู้ป่วย ส่วนหน่วยงานที่ให้บริการทางสุขภาพกายซึ่งใช้ทีมสหวิชาชีพให้บริการตามความต้องการของผู้ป่วยทั้งกายและจิตนั้น จะมีผู้ปฏิบัติงานจากสาขาวิชาชีพหลากหลายเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่วยงานและความต้องการของผู้รับบริการว่ามีขอบข่ายกว้างเพียงใด

3. ทีมงานสังคมสงเคราะห์ประกอบด้วยบุคคลกรที่มาจากหน่วยงานที่ให้บริการทางสังคม ทีมงานประเภทนี้อาจประกอบด้วยนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ผู้ช่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือผู้ปฏิบัติงานซึ่งมิได้มีความรู้ทางสังคมสงเคราะห์โดยตรง แต่เป็นบุคลากรของหน่วยงานสังคมสงเคราะห์โดยหัวหน้าหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ จบปริญญาโททางสังคมสงเคราะห์ หรือจบปริญญาตรีทางสังคมสงเคราะห์ และมีประสบการณ์ในการทำงานสูง บุคลากรของทีมงานประเภทนี้ อาจแยกกันปฏิบัติงานโดยที่ผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งอาจรับผิดชอบโดยให้บริการคนไข้ในวงกว้าง ผู้ปฏิบัติอีกคนอาจรับผิดชอบคนไข้ในวอร์ดหนึ่งโดยเฉพาะ หรือรับผู้บริการเฉพาะกลุ่ม

4. ทีมผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ประกอบด้วยผู้ใช้บริการและสมาชิกในชุมชน ทีมงานประเภทนี้ใช้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในชุมชนหรือสถาบันเพื่อพัฒนาแหล่งทรัพยากรใหม่หรือโปรแกรมใหม่ สำหรับการผลักดันให้เกิดนโยบาย หรือกฎหมาย เช่น ทีมงานป้องกันและคุ้มครองเด็กที่พบในบางชุมชน (ศรีทัษิม (รัตนโกศล) พาณิชพันธ์, 2539)

รูปแบบการปฏิบัติงานที่กล่าวมาข้างต้นเน้นการทำงานเป็นทีม แต่การปฏิบัติงานสหวิชาชีพอาจเป็นรูปแบบการประสานงานวิชาชีพก็ได้ (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, 2531) คือ

1. การประสานร่วมกับวิชาชีพอื่นซึ่งอาจเป็นผู้ร่วมปฏิบัติในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงาน โดยต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะ เพียงแต่มีลักษณะงานที่ต่อเนื่องและต้องรับช่วงกันและผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการประสานงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ควรเป็นนักสังคมสงเคราะห์ เพราะลักษณะงานและบทบาทหน้าที่ตลอดจนการฝึกฝนทางวิชาชีพเอื้ออำนวยกว่าวิชาชีพอื่น นอกจากนี้ นักสังคมสงเคราะห์ยังมีบทบาทในการประสานงานและรณรงค์ให้กลุ่มบุคคลสาขาวิชาชีพทุกหมู่เหล่าได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วย

2. Rosalie A. Kane (1986) การทำงานร่วมกันในลักษณะร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ตามปกติมักเกิดจากการรวมกลุ่มเป็นทีมของผู้ชำนาญจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในบางลักษณะเป็นการร่วมทีมงานจากผู้ชำนาญการจากภายนอกหน่วยงาน รูปแบบนี้มักกระทำในกรณีการแก้ไขปัญหาของผู้รับบริการอย่างลึกซึ้ง และเป็นระยะเวลาสั้น หรือเป็นไปในลักษณะโครงการร่วม แบ่งประเภทของการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพ (ภัทรจิตลาภตติยกุล, 2541) ดังนี้

1) แบบประสานงาน (Coordination Team) หมายถึง การทำงานที่ผู้ปฏิบัติงานจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ยังคงรักษาบทบาทของตน การเลือกผู้นำหรือกระบวนการทำงาน การตัดสินใจใด ๆ อาจไม่สอดคล้องหรือเป็นเอกฉันท์ สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันน้อยมีการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นการประเมินผลการให้บริการ หรือการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไปว่ามีการประสานงานติดต่อและสนับสนุนกันและกัน บ่อยครั้งความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงอย่างแทบไม่ได้ และยิ่งความขัดแย้งนี้ทวีความรุนแรงมากเท่าใด ประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานย่อมลดลง การปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะประสานงานกัน

2) แบบบูรณาการ (Integrative Team) หมายถึง การทำงานที่ผู้ปฏิบัติงานจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีบทบาทเท่าเทียมกัน การตัดสินใจใด ๆ ถูกลงมติเอกฉันท์ สมาชิกในทีมงานต่างพึ่งพาซึ่งกันและกันและมุ่งเน้นกระบวนการปฏิบัติงาน

กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) องค์การที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ เพื่อช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรง กล่าวถึงการปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามลักษณะการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. Interdisciplinary คือ การประสานความร่วมมือจากหลายวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยวิธีการส่งข้อมูล และการประสานทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง เป็นทางการเพื่อใช้ในการดำเนินงานในกระบวนการต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการประชุม

2. Multidisciplinary คือ การทำงานแบบบูรณาการ หรือการประชุมทีมสหวิชาชีพ เป็นการทำงานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในกรณีนั้น ๆ มีการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อระดมความคิดเห็นและกำหนดแนวทางการช่วยเหลือร่วมกัน อาศัยพื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยมีกระบวนการทำงานซึ่งประกอบด้วยการค้นหาความจริง หรือการสืบสวนสอบสวน การคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า การบำบัดฟื้นฟูเด็ก การคืนเด็กสู่สังคม และการป้องกันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัว (อรธิชา วิเศษโกสิน, 2551)

โดยสรุปรูปแบบการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ มีดังนี้

1. นักวิชาชีพเดียวกัน ประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีมในองค์กรเดียวกัน
2. นักวิชาชีพเดียวกันประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีมซึ่งมาจากต่างองค์กรกัน
3. สาขาวิชาชีพต่างกันประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีมในองค์กรเดียวกัน
4. สาขาวิชาชีพต่างกันประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีมซึ่งมาจากต่างองค์กรกัน

ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ นักสังคมสงเคราะห์ได้รับบทบาทเป็นคนกลางที่จะประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพราะมีทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดี กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ระบบผู้ใช้บริการซึ่งอาจเป็นเด็ก ครอบครัว ชุมชน หรือ ระบบผู้ให้บริการยังอาจผลักดันประสานทรัพยากรจากระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กได้เช่นกัน

กระบวนการทำงานแบบสหวิชาชีพ

วาสนา แก้วพันธ์ (2544) กล่าวถึง ขั้นตอนการทำงานแบบสหวิชาชีพ 5 ขั้นตอน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19 และ 39 ดังนี้

1. กระบวนการค้นหาความจริงหรือการสืบสวนสอบสวน

เริ่มต้นจากการพบความผิดปกติที่น่าสงสัยว่าเกิดจากการกระทำทารุณเด็ก เช่น สุขภาพจิต สุขภาพกายที่ผิดปกติ พัฒนาการตามวัยที่ช้าผิดปกติ บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ผิดปกติ บุคคลที่พบความผิดเหล่านี้ก่อนมักจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านการศึกษา สังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ ซึ่งผ่านการอบรมให้ผู้รู้จักสังเกตความผิดปกติดังกล่าว แล้วเริ่มต้นกระบวนการค้นหาความจริง โดยเริ่มต้นจากการค้นคว้าหาความเสียหายที่ร่างกายของเด็ก โดยแพทย์หรือกุมารแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจร่างกาย เพื่อหาบาดแผล กระดูกหัก ความบอบช้ำเสียหายของอวัยวะภายใน ร่องรอยการถูกละเมิดทางเพศ ตรวจการติดเชื้อโดยเฉพาะการติดเชื้อจากเพศสัมพันธ์ และการตรวจสอบการตั้งครรภ์ กรณีที่มีการกระทำชำเรา หรือข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อสรุปได้ว่ามีความเสียหายที่ถูกกระทำโดยบุคคล

หรือหาร่องรอยความเสียหายทางร่างกายที่ก่อให้เกิดความผิดปกติไม่ได้ จะต้องส่งต่อให้หน่วยจิตเวช เด็กหรือวัยรุ่น

หน่วยจิตเวชเด็กหรือวัยรุ่นปกติจะมีผู้ปฏิบัติงานซึ่งมาจาก 3 อาชีพ คือ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ ที่ซักถามเด็ก ทำกิจกรรม ฝ่าสังเกตรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จากการสัมภาษณ์เด็กจากนักสังคมสงเคราะห์ร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อค้นหาว่ามีอะไรเกิดขึ้น เด็กถูกกระทำมาอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำ ทั้งนี้เพื่อการค้นหาอาการหรือกลุ่มอาการที่ผิดปกติทางประสาท วิเคราะห์สาเหตุ ที่ก่อให้เกิดอาการหรือกลุ่มอาการที่ผิดปกติดังกล่าวให้ละเอียด (ซึ่งเป็นผลจากการถูกกระทำ) นอกจากนี้ ต้องมีการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้กระทำ ครอบครัว และสภาพแวดล้อมซึ่งจะช่วยให้การวางแผนทางการดูแลรักษา และฟื้นฟูสภาพของเด็กด้วย

2. การคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า

ทันทีที่พบว่าเด็กได้รับความเสียหายจากบุคคลภายในครอบครัว หรือผู้มีอิทธิพลต่อบุคคลภายในครอบครัว เด็กจะต้องอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยจากการถูกกระทำซ้ำ ได้แก่ บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักขององค์กรพัฒนาเอกชน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ ครอบครัวทดแทน หรือ แม้แต่ครอบครัวเดิมหากมีหลักประกันให้แก่เด็ก เช่น ในประเทศอังกฤษ นักสังคมสงเคราะห์สามารถเข้าไปอยู่อาศัยร่วมกับครอบครัวของเด็กและจัดระบบคุ้มครองเด็ก ขณะเดียวกันจะต้องดูแลเด็กคนอื่น ๆ ที่ตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมเดียวกัน อาจเป็นพี่หรือน้องหรือเด็กอื่น ๆ การแยกเด็กออกจากครอบครัวหรือการแทรกแซงครอบครัว กรณีนี้ต้องมีผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมายเข้ามาช่วยดำเนินการ เพราะอาจต้องดำเนินการทางคดีความไม่ว่าจะในคดีแพ่ง (เกี่ยวกับอำนาจการปกครองเด็กหรือแยกเด็ก) รวมทั้งดำเนินคดีอาญาเพื่อควบคุมมิให้ผู้กระทำสามารถกระทำซ้ำต่อเด็กคนใดคนหนึ่งอีก ตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ขณะเดียวกันก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว หรืออนาคตของเด็ก จำเป็นต้องเรียกประชุมทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายสังคมสงเคราะห์(รวมนักสังคมสงเคราะห์ที่พบความผิดปกติครั้งแรกที่มีโอกาสสังเกตเด็ก) ฝ่ายการแพทย์และฝ่ายกฎหมาย เพื่อดำเนินการประเมินสภาวะเด็กและครอบครัวก่อน ทั้งนี้เพื่อให้การประเมินสภาวะเด็กและครอบครัวมีพื้นฐานอยู่บนข้อมูลทุกด้าน ทั้งการแพทย์ สังคมสงเคราะห์ และกฎหมาย ซึ่งจะทำให้การแทรกแซงครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคุ้มครองเด็ก หรือการป้องกันเด็กเฉพาะหน้า การบำบัดฟื้นฟู สามารถเชื่อมโยงกับการคืนสู่สังคมของเด็กตามหลักเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก อย่างสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 9 อนุ 2 และอนุ 3

3. การบำบัดฟื้นฟูเด็ก

การทำงานร่วมกันเป็นทีมจากฝ่ายการแพทย์ สังคมสงเคราะห์และกฎหมาย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์พยาธิสภาพของเด็กทั้งทางกายและจิต ทั้งนี้ต้องมีรายละเอียดที่สามารถชี้ให้เห็นว่าอาการหรือกลุ่มอาการ เกิดจากสาเหตุหลักใดบ้าง สาเหตุรองใดบ้าง รวมทั้งติดตามสืบสาวให้เห็นกระบวนการเกิดอาการหรือกลุ่มอาการดังกล่าวด้วย โดยการซักถาม การเฝ้าสังเกต และการทำบันทึกของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสามารถกำหนดแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูหรือแผนงานในการบำบัดฟื้นฟู โดยทีมจิตเวชเด็กจะเป็นผู้วางแนวทางประสานกับนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและครอบครัว เพื่อให้กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูสอดคล้องกับแนวทางของทีมจิตเวชเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนักกฎหมายจะช่วยเหลือให้ผู้กระทำแสดงความรับผิดชอบด้วยการขอโทษเด็กอย่างสำนึกผิด ช่วยให้การบำบัดฟื้นฟูเด็กกระทำได้อย่างรวดเร็วและสัมฤทธิ์ผลโดยง่าย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาทางจิตเวชจากหลายประเทศแถลงถึงผลงานวิจัยของตนในการประชุมนานาชาติ ครั้งที่ 11 ว่าด้วยการละเมิดและละเลยเด็ก ณ เมือง ดับลิน ไอร์แลนด์ เมื่อปี 1996 ว่า การที่ผู้กระทำแสดงความสำนึกผิดและช่วยเหลือในการฟื้นฟูเด็ก เด็กผู้เสียหายจะสามารถฟื้นฟูตนเองได้รวดเร็วมก แผนการบำบัดฟื้นฟูเด็กปกติจะควบคู่ไปกับการบำบัดฟื้นฟูครอบครัว หรือ การคืนสู่สังคมของเด็ก

4. การคืนเด็กสู่สังคม

การคืนเด็กสู่สังคมจำเป็นต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพดำเนินการ เพราะการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ไม่อาจปฏิบัติได้ตามลำพัง ตัวอย่างเช่น การบำบัดฟื้นฟูครอบครัว จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากสมาชิกในครอบครัวไม่ยินยอมร่วมมือ จึงต้องอาศัยกลไกกฎหมายช่วยกระตุ้น หากยอมร่วมมือ แต่การวินิจฉัยปัญหาและแผนบำบัดฟื้นฟูของทีมจิตเวชขาดการสนับสนุนจากนักสังคมสงเคราะห์ด้านข้อมูลการติดตาม การเปลี่ยนแปลง การบำบัดฟื้นฟูครอบครัวก็จะไม่เกิดผล นอกจากนี้ หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กได้ ต้องหาครอบครัวทดแทน ต้องย้ายออกจากชุมชน และย้ายโรงเรียน ฝ่ายการแพทย์และสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถกระทำได้โดยปราศจากความช่วยเหลือของนักกฎหมาย รวมไปถึงการปกปิดเอกลักษณ์ของเด็กผู้เสียหายเพื่อไม่ให้บุคคลอื่น ๆ ทราบว่าเด็กเคยถูกกระทำมาก่อน ซึ่งบัญญัติไว้ใน Children Act 1989 ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ การบำบัดฟื้นฟูเป็นงานที่ต้องการการติดตามผลและประเมินดูแลระยะยาว โดยนักสังคมสงเคราะห์

5. ป้องกันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงในครอบครัวและชุมชน

การลดปัจจัยเสี่ยงในครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วยกลไกที่ให้บริการเด็กและครอบครัวตามปกติอย่างใกล้ชิด เช่น โรงเรียน นักสังคมสงเคราะห์ ชุมชน สถานพยาบาล รวมทั้งสถานีตำรวจ โดยมีเครื่องมือหรือเกณฑ์วินิจฉัยตรวจวัด การมีปัจจัยเสี่ยงจากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าบริการหรือไปให้บริการ จัดระบบการรับส่งเรื่องหรือการประสานงาน หรือการส่งต่อ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการแจ้ง

ความที่สถานตำรวจกรณีทำร้าย ตบตีระหว่างสามี ภรรยา เจ้าหน้าที่ตำรวจควรตรวจสอบรายละเอียดว่ามีเด็กอยู่ในครอบครัวนี้หรือไม่ แม้ว่าเด็กจะไม่ถูกทำร้าย แต่เมื่อเกิดปัจจัยเสี่ยงแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจควรส่งเรื่องให้ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ดำเนินการต่อ ซึ่งอาจต้องมีการบำบัดฟื้นฟู และการสงเคราะห์อื่น ๆ ตามมา เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงรวมทั้งกลไกทางกฎหมายที่จะแทรกแซงด้วย (รจเรข โภมุต, 2553)

ขั้นตอนการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

รจเรข โภมุต (2553) การปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ เป็นวิธีการหนึ่งในการปฏิบัติงานสหวิชาชีพ โดยผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือ กำหนดแนวทางในการคุ้มครองเด็กร่วมกัน และร่วมมือ ร่วมใจปฏิบัติงานเพื่อให้การคุ้มครองเด็กบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ ดังนี้

1. ทำความตกลงร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ คือ
  - 1.1 กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รับทราบวัตถุประสงค์ของการประชุมว่าเป็นการทำงานแบบสหวิชาชีพร่วมกับส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - 1.2 ทุกคนต้องมีความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน บนพื้นฐานและเป้าหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก
  - 1.3 ข้อมูลที่นำมาเปิดเผยในที่ประชุม ต้องรักษาไว้เป็นความลับโดยถือว่าเป็นจรรยาบรรณของทุกวิชาชีพ
  - 1.4 ประชุม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและประเมินแนวทางการดำเนินการ
2. กำหนดบทบาทหน้าที่ และขอบเขตของแต่ละวิชาชีพ เพื่อไม่ก้าวก่ายการทำงานกัน แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก
3. ทุกคนในทีมต้องทราบขั้นตอนต่อไปของกระบวนการ และสิ่งที่ทีมต้องการมีทั้งด้านข้อมูล และการแก้ไขปัญหา
4. การประเมินสภาพปัญหาต้องมีข้อสรุป และกำหนดกระบวนการช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทุกคนในทีมต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนไปในทิศทางเดียวกัน
5. การประเมินสภาพปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งบิดา มารดา ครอบครัว เด็ก และสิ่งแวดล้อม มีการติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหน่วยงานร่วมกัน เพื่อให้มีครบทุกด้าน ช่วยให้ประเมินได้อย่างถูกต้อง
6. ถ้าหากในทีมสหวิชาชีพมีความเห็นที่ขัดแย้งกัน ให้พิจารณาประเด็นนั้นว่าอยู่ในขอบเขตวิชาชีพใดเป็นหลัก
7. ผู้ปฏิบัติงานจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดและตามความเป็นจริง ไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปร่วมกับปัญหาเพราะจะทำให้เกิดอคติ
8. เมื่อได้ข้อมูลต้องนำเข้าประชุมทุกครั้งเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ไม่ใช่การตัดสินใจคนเดียว

ปัญหาการปฏิบัติงานของสหวิชาชีพ

ศรีเวียง ไพโรจน์กุล และคณะ (2547) การปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่ผ่านมา พบว่าประสบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน (รจเรช โกมุต, 25531) ดังต่อไปนี้

1. ผู้ทำงานเฉพาะด้านมักมีความโน้มเอียงที่จะมองปัญหาเพียงมุมมองวิชาชีพของตน การช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิต้องการมุมมองจากหลายวิชาชีพ และหลากหลายองค์กร เพราะมุมมองเพียงด้านเดียวอาจทำให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาด แต่ละวิชาชีพต้องยอมรับและเคารพวิชาชีพอื่นด้วย

2. ความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในวิชาชีพอื่น แต่ละวิชาชีพอาจรับรู้ข้อมูลไม่ตรงกัน ควรนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ความเสียหายของเด็ก และวางแผนการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ เป้าหมายของการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและครอบครัวมากกว่า

3. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา แต่ละวิชาชีพมีการอ้างอิงหลักการที่แตกต่างกัน บทบาทในการสัมผัสปัญหาก็ต่างกัน ขาดการรับฟังจากวิชาชีพอื่น ๆ และนำมาตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดการปัญหาใดก่อนหลัง ขึ้นอยู่กับความต้องการและความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก

4. ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมสหวิชาชีพได้อย่างพร้อมกัน เพราะทุกคนมีภาระงานอื่น ๆ อยู่มาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการนัดหมายการประชุมให้พร้อมกัน

5. นักวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ประชุม เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเอง ขาดระบบการตรวจสอบการทำงานวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ได้นำวิธีการปฏิบัติเสนอในทีมสหวิชาชีพ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงจากการประมวลงานที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

สุภาพร พิทักษ์เผ่าสกุล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองเด็ก ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบปากคำเด็กในคดีอาญา พบว่าปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเด็ก ในระหว่างการถามปากคำเด็กในคดีอาญา ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน หรือผู้ถูกกล่าวหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังไม่สามารถทำให้เด็กได้รับการคุ้มครองตามหลักสากล อีกทั้งการที่กฎหมายกำหนดให้สหวิชาชีพ คือ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และทนายความ มีส่วนร่วมในกระบวนการถามปากคำเด็กในคดีอาญา ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานหลายประการ การสอบถามปากคำเด็กในคดีอาญา ยังขาดแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจน อีกทั้งปัญหาทางกฎหมายบางประการทำให้เด็กไม่ได้รับการ

คุ้มครองในระหว่างการถามปากคำซึ่งถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ซ้ำเติมความเสียหายและสร้างความเจ็บปวดแก่จิตใจของเด็ก จึงเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 133 ทวิและมาตรา 134/2 โดยให้มีข้อยกเว้นว่า วิธีการพิเศษไม่นำมาใช้บังคับกับคดีลหุโทษหรือคดีที่เจ้าพนักงานสามารถเปรียบเทียบปรับได้หรือคดีอื่นในลักษณะเช่นเดียวกัน

2) ควรปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจากการคุ้มครองเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เป็นการคุ้มครองเด็กอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

3) ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าบุคคลที่เด็กร้องขอ ต้องเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กไว้วางใจ

ปณิธาน คราประยูร (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่าการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เกี่ยวกับการจับกุมและการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับใช้ ข้อบังคับในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูทั้งก่อนและภายหลังจากฟ้องคดีแล้ว พบว่าการจับกุมและการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนต้องกระทำโดยรวดเร็วและจะต้องฟ้องภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม มีระยะเวลาอันสั้นเกินไปจนทำให้การสอบสวนไม่รอบคอบเพียงพอก่อให้เกิดปัญหาแก่พนักงานตำรวจเลือกที่จะไม่จับกุมเด็กหรือไม่ดำเนินคดีแก่เด็ก ส่วนการดำเนินการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูได้กำหนดให้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายเสียก่อน โดยไม่ได้แบ่งประเภทคดีอาญาแผ่นดินหรือคดียอมความได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายและการนำไปสู่การปฏิบัติต่อกระบวนการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ในการยอมความหรือการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นก่อนฟ้องคดี พบว่าไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายที่ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองหรือการเยียวยา โดยจะต้องนำไปฟ้องเป็นคดีใหม่เพื่อเรียกค่าเสียหาย ก่อให้เกิดความยุ่งยากและความซ้ำซ้อนในการพิจารณาคดี แม้จะเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก็ตาม ส่วนปัญหาหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการออกข้อบังคับจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดให้การทำแผนก่อนฟ้องเป็นอำนาจตามข้อบังคับของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กในฐานะฝ่ายปกครอง ส่วนการทำแผนหลังการฟ้องคดีเป็นอำนาจของข้อบังคับที่ออกโดยประธานศาลฎีกา กรณีดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการนำบทบัญญัติกฎหมายนี้ไปบังคับใช้โดยยังไม่มีหลักเกณฑ์เพียงพอ ส่งผลให้กฎหมายไม่เป็น เอกภาพในการบังคับใช้และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการบำบัดฟื้นฟูและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม

วิศิษฐ์ ผลตก (2554) ได้ศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การพัฒนาทีมสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมแบบทีมสหวิชาชีพจังหวัดอุบลราชธานี มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กแบบทีมสหวิชาชีพไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนในนโยบายด้านการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กแบบทีมสหวิชาชีพขาดการประสานงานที่ดี สหวิชาชีพ ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานในทีมบางส่วนขาดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน สหวิชาชีพ บางคนมีทัศนคติเชิงลบต่อการปฏิบัติงานแบบทีมสหวิชาชีพ สหวิชาชีพยังไม่สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานได้อย่างเท่ากัน เช่น กฎหมายที่มีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ ตลอดจนขาดการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานแบบทีมสหวิชาชีพ ทั้งในระดับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ระดับหน่วยงานและระดับผู้ปฏิบัติ สภาพปัญหาและอุปสรรคในแต่ละด้านดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทีมสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขระบบการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพจังหวัดอุบลราชธานีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุมในทุก ๆ ด้านต่อไป

รจเรข โกมุต (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม จังหวัดนนทบุรี พบว่า การทำงานของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมจังหวัดนนทบุรีมีความเป็นสหวิชาชีพมากขึ้น จึงควรมีการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพตามความหมายทางวิชาการอย่างแท้จริงควบคู่กับการประชุมที่จัดขึ้นทุกเดือน เพิ่มพูนความรู้ของตนเองอยู่ตลอดเวลา สนับสนุนการส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติ ควรสนับสนุนด้านนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทีมสหวิชาชีพให้มากขึ้น โดยเฉพาะงานด้านส่งเสริม ป้องกัน เพื่อให้การคุ้มครองเด็กในจังหวัดนนทบุรีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เทียนชัย ชาวสำน (2552) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหากระบวนการสอบสวน ได้แก่ จำนวนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ไม่เพียงพอ นักสังคมสงเคราะห์มาจากหลากหลายอาชีพ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ ขาดการประสานงานที่ดี สถานที่สอบสวนไม่เป็นสัดส่วน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก เยาวชน ไม่กล้าแสดงข้อเท็จจริงต่อผู้ปกครอง ผู้เสียหาย พยาน ที่เป็นเด็กเล็กงอแงไม่ยอมให้การ และมีแนวทางการพัฒนา กระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ควรเพิ่มบุคลากร ให้เพียงพอ ควรจัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง สหวิชาชีพควรเป็นหญิง รัฐควรจัดหางบประมาณ ให้เพียงพอ สหวิชาชีพทุกคน ควรมีค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน ในแต่ละจังหวัดควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการสอบสวนเด็กโดยเฉพาะ เมื่อมีการดำเนินคดีแล้ว ควรมีการติดตามผล

นายสุรียา เกษมสิริสวัสดิ์ (2550) ได้ศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ผลการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือหญิงและเด็กที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ภายใต้ข้อตกลงร่วมระหว่างหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องข้องในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือ พบว่า ผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดี ทีมสหวิชาชีพมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์มีอยู่ในระดับดี เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับผลการปฏิบัติงาน พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองหญิง และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ภายใต้ข้อตกลงร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือในระดับต่ำปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนในการช่วยเหลือหญิงและเด็กบุคลากรขาดความเชี่ยวชาญและความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง จำนวนเจ้าหน้าที่และงบประมาณมีไม่เพียงพอ และมีปัญหาการขาดงบประมาณในการช่วยเหลือหญิง และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งนี้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนควรมีการจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลงฯ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานควรมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพ

พงษ์ราตรี หิรัญเกิด (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาในเรื่องบทบาทของผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาที่มีสถานภาพต่างกันมีระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทของผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาแตกต่าง ดังนี้

1. พนักงานอัยการมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติบทบาทของนักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในภาพรวมในระดับดีมากในฐานะผู้พิทักษ์ ผู้ประสานทรัพยากร นักวิชาชีพ และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ บทบาทในฐานะทำงานเป็นทีม

2. พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการมีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติบทบาทของนักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในภาพรวมในระดับปานกลางในฐานะผู้ทำงานเป็นทีม ผู้พิทักษ์ นักวิชาชีพ และมีความคิดเห็นในระดับดีมาก คือ บทบาทในฐานะผู้ประสานทรัพยากร

3. ทนายความ มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติบทบาทของนักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในภาพรวมในระดับดีมากในฐานะผู้พิทักษ์ ผู้ประสานทรัพยากร นักวิชาชีพ และทำงานเป็นทีม

ผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยการปรับบทบาทให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.3 แบบสนทนากลุ่มย่อย/แบบสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) นั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ตลอดจนเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลในรูปแบบต่างๆที่มีบุคคลอื่นได้บันทึกหรือตีพิมพ์เผยแพร่ไว้ เป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน หรือ การคุ้มครองสิทธิเด็ก การคุ้มครองการสอบสวนเด็กและเยาวชนในคดีอาญา โดยมีการดำเนินการ คือ การรวบรวมเอกสาร การคัดเลือกเอกสาร และการวิเคราะห์เอกสาร โดยในขั้นของการรวบรวมเอกสารเป็นขั้นตอนแรกของการวิจัยเริ่มจากผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และตีความ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์ (interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document)

3.2.1 การสัมภาษณ์ (interview)

การวิจัยนี้ได้สัมภาษณ์สหวิชาชีพ ที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร อำเภอสามพราน พนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม ทนายความที่ได้รับใบอนุญาตที่ปรึกษาทนายความ สำนักงานทนายความจังหวัดนครปฐม และนักจิตวิทยา โรงพยาบาลพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นักสังคมสงเคราะห์ สำนักงานส่งเสริมและ

สนับสนุนวิชาการ จังหวัดนครปฐม รวม 8 คน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนไม่น้อยกว่า 3 ปี ดังนี้

- พนักงานสอบสวน	จำนวน 2 คน
- พนักงานอัยการ	จำนวน 2 คน
- ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย)	จำนวน 2 คน
- นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์	จำนวน 2 คน

ระยะเวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง ต่อคน โดยการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การจดถ้อยคำสัมภาษณ์ และถอดคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ

3.2.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

1) การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในการจัดทำ การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลการพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จำนวน 4 คน ประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2) การสนทนากลุ่มย่อยได้วางกรอบเวลาไว้ในวันที่ 16 ตุลาคม 2560 โดยระยะเวลาสนทนากลุ่มย่อยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

3) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้ผู้ร่วมสนทนาทราบ เรียงลำดับจากคำถามเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปก่อน และสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยระหว่างร่วมสนทนา และนำเข้าสู่คำถามหลัก โดยผู้วิจัยจะไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เสรี ผู้วิจัยจะเป็นผู้จดบันทึก (note taker) เอง และเป็นผู้ถอดบันทึกข้อมูลด้วยตนเองเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่บันทึก

4) แบบบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ผู้วิจัยนำมาจดบันทึก

5) เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกขณะสนทนา โดยผู้วิจัยขออนุญาตผู้ร่วมสนทนา ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลสามารถตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้อีกได้

6) กล้องถ่ายรูป โดยบันทึกภาพในการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อประกอบรายงานการวิจัย

3.2.3 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document)

การศึกษาวិเคราะห์เอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ ตำรา หรือข้อมูลทางเอกสารสามารถใช้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบความถูกต้องของการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องและเชื่อถือได้

3.3 แบบสนทนากลุ่มย่อย/แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์/แบบสนทนากลุ่มย่อยโดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ การจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการถอดถ้อยคำสัมภาษณ์ (interview) ของสหวิชาชีพทั้งหมด และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) แบบคำต่อคำ พร้อมทั้งการจดบันทึก (Field notes) การสังเกต การจดบันทึก มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วจำแนกข้อมูลเป็นประเด็นที่ได้ศึกษา แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพและหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพเป็นการวิจัยเชิงเอกสารการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบเพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องและหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ ด้วยการดำเนินการวิจัย ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีแนวคิด การสัมภาษณ์ทีมสหวิชาชีพ (interview) และจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ประกอบด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ซึ่งมีความรู้ประสบการณ์ ทางด้านการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาความร่วมมือในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาข้อขัดข้องของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาปัญหาข้อขัดข้องของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ได้แก่

1. วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่ได้มีการพิมพ์เผยแพร่ไว้ เป็นข้อมูลเรื่องปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยานในคดีอาญา โดยได้ดำเนินการรวบรวมเอกสาร คัดเลือกเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร โดยการรวบรวมเอกสารเป็นขั้นตอนแรกเริ่มจากผู้วิจัยที่ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัย บทความวิจัย

2. ผู้วิจัยศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ ด้วยการสัมภาษณ์สหวิชาชีพ (interview) และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ผลการศึกษาปัญหาข้อขัดข้องของสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเพื่อหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทีมสหวิชาชีพเป็นรายบุคคล ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) เพื่อพิจารณาถึงปัญหา ข้อขัดข้องในการสอบสวนเด็กและเยาวชนในแต่ละวิชาชีพ และหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

2. ผู้วิจัยได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อพิจารณาศึกษาปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ทั้งที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยาน ร่วมให้ความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ผลการวิจัย

4.1. ปัญหาข้อขัดข้องของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

4.1.1 วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่ได้มีการพิมพ์เผยแพร่ไว้ เป็นข้อมูลเรื่องปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในการสอบสวนคดีอาญา ไม่ว่าจะเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้กระทำผิด เป็นผู้เสียหายหรือพยาน เด็กและเยาวชนต้องได้รับความคุ้มครองจากการกระบวนสอบสวนโดยทฤษฎีและแนวคิดในการกำหนดนโยบายทางอาญา จึงต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ที่เข้าสู่กระบวนการทุกฝ่าย คือ ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย ชุมชนและสังคม ทั้งนี้เพราะนโยบายทางอาญามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม แนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนโยบายทางอาญารวมถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกฎหมายอาญาของรัฐ ช่วยในการศึกษา การดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่จะคุ้มครองสิทธิ เน้นการป้องกันปราบปรามเป็นหลัก หรือการควบคุมอาชญากรรม (crime Control Model) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาปรับ แก้ไขข้อขัดข้องในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ

4.1.2 วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดข้องในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ ด้วยการสัมภาษณ์สหวิชาชีพ (interview) และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

4.1.2.1 ปัญหาอุปสรรคการทำงานเป็นทีมของสหวิชาชีพ

การทำงานเกี่ยวกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยทีมสหวิชาชีพ ประกอบด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ(ที่ปรึกษาทนายความ) เพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ผู้เชี่ยวชาญของสหวิชาชีพแต่ละสาขามีความเห็นตรงกัน ได้แก่ ปัญหา ด้านเวลา การขาดแคลนบุคลากร โดยสหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1 (ทนายความ(ที่ปรึกษาทนายความ)) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนด้วย ในส่วนของ

หนายความที่เข้าร่วมสอบสวนได้ต้องเป็นหนายความที่ได้รับใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมาย โดยต้องเข้ารับการอบรมและผ่านการทดสอบความรู้ที่ปรึกษากฎหมายตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 ดังนั้น หนายความที่มีใบอนุญาตให้ว่าความได้ทั่วประเทศหากไม่มีใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมายก็จะไม่สามารถเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ ปัจจุบันจำนวนหนายความที่เข้ารับการอบรมและผ่านการทดสอบความรู้ที่ปรึกษากฎหมายเพื่อที่ได้รับใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมายยังมีจำนวนน้อย ประกอบหนายความบางส่วนไม่ได้ให้ความสนใจที่จะอบรมความรู้ที่ปรึกษากฎหมายและเข้ารับว่าความคดีเด็กและเยาวชน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 2 (หนายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย)) นามสมมติ (2560) "การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในส่วนของหนายความต้องได้รับใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมาย หนายความทุกคนจึงไม่อาจเข้าร่วมสอบสวนได้ หากไม่มีใบอนุญาตผ่านการอบรมและทดสอบความรู้ เห็นว่าการสอบเพื่อมีใบอนุญาตจึงเป็นเงื่อนไขในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 3 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ (2560) การใช้สิทธิเพื่อเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จะต้องผ่านการอบรมเพื่อมีใบอนุญาต โดยกรมสุขภาพจิตเป็นผู้อบรม การเข้าฝึกอบรมเป็นการสมัครใจของนักจิตวิทยาที่ต้องการเข้าฝึกอบรมและต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียม ของตนเองทั้งหมด ซึ่งหากไม่ได้รับใบอนุญาตก็ไม่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ ในส่วนของนักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมยังมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องเข้าร่วมสอบสวน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 4 (นักสังคมสงเคราะห์) นามสมมติ (2560) "การเข้าอบรมเพื่อมีใบอนุญาตให้มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น เป็นไปด้วยความสมัครใจ ต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียม ในการฝึกอบรมเอง ทั้งหมด ระยะเวลาในการอบรมประมาณ 3-4 สัปดาห์ และจะต้องลางานที่ทำประจำอยู่ไปเพื่ออบรมกรณีใบอนุญาต อาจเกิดผลกระทบต่อการทำงานหน้าที่ประจำ ทำให้นักสังคมสงเคราะห์ ไม่สนใจเข้าฝึกอบรม นักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมจึงมีจำนวนน้อย" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 6 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) "ในการประสานงานหนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) เพื่อให้เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน หนายความที่ไม่มีใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมายก็ไม่สามารถเข้าร่วมสอบสวนได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 7 (พนักงานอัยการ) นามสมมติ (2560) " ปัญหาของสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะ นักจิตวิทยา ซึ่งมีความจำเป็น มีความชำนาญ สามารถถ่ายทอด สื่อสาร กับเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติกระทำรุนแรงได้ดี และเสนอแนะ ควรมีการผลิตบุคลากรด้านนักจิตวิทยาให้มากขึ้น" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 8 (พนักงานอัยการ) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ ปัญหาว่าจะเกิดจากสหวิชาชีพร่วมด้วย เพราะการเข้าร่วมสอบสวน เป็นกระบวนการทางกฎหมาย ผู้เข้าร่วมสอบสวนทุกคนซึ่งเป็นทีมสหวิชาชีพควรมีความรู้ทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งด้วย ในส่วนของนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ในบทบาทจะต้องถ่ายทอดคำถามจากพนักงานสอบสวนให้เด็กและเยาวชนเข้าใจ แต่ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาส่วนใหญ่ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้เข้าร่วมฟังการสอบสวนมากกว่า จึงเสนอแนะให้มีการอบรมให้เข้าใจทั้งบทบาทและความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง"

จึงสรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคของการเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพ คือ การขาดแคลนบุคลากรที่จะเข้าร่วมการสอบสวน ได้แก่ ทัศนคติที่ต้องผ่านการอบรมมีใบอนุญาตที่ปรึกษา กฎหมาย นักจิตวิทยา/ นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องผ่านการอบรม มีใบอนุญาต จึงจะเข้าร่วมสอบสวน คดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

4.1.2.2 ปัญหาการเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพตามบทบัญญัติของกฎหมาย

การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนต้องมีสหวิชาชีพได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทัศนคติ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1 (ทัศนคติ(ที่ปรึกษากฎหมาย) นามสมมติ (2560) “การเข้าร่วมสอบสวนในฐานะที่ปรึกษากฎหมายตามบทบัญญัติกฎหมายนั้น ทางปฏิบัติยังไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชน จะมีการตั้งกล้อง บันทึกเสียง ถ่ายภาพ คดีบางความผิด เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เด็กและเยาวชนจะไม่กล้าพูดและหวาดกลัวในการที่จะถูกบันทึกภาพและเสียง กฎหมายบัญญัติให้ทำบันทึกปากคำ พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้จากการสอบปากคำ อาจจะไม่เป็นความจริงโดยเด็กหรือเยาวชนไม่กล้าพูด ให้ปากคำว่ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 2 (ทัศนคติ(ที่ปรึกษากฎหมาย) นามสมมติ (2560) “การสอบสวนเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพ ในทางปฏิบัติยังทำไม่ได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กฎหมายกำหนดสหวิชาชีพซึ่งประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทัศนคติ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ในแต่ละวิชาชีพจะแตกต่างกันในช่วงเวลาการทำงาน พนักงานสอบสวนทำงาน ด้วยวิธีการจัดเวรปฏิบัติงาน 24 ชั่วโมง เช่น การเข้าจับเด็กและเยาวชน ในเวลากลางคืน แต่ในการทำงานของพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และ ทัศนคติ (ที่ปรึกษากฎหมาย) หากต้องเข้าร่วมสอบสวนในเวลากลางคืนทันทีที่จับได้ ยังไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะสหวิชาชีพด้านจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ จะเป็นผู้หญิง ทำให้เกิดข้อคิดว่าหากกรณียังไม่มีความจำเป็น จะทำการสอบสวนโดยมีสหวิชาชีพไม่ครบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จะทำได้หรือไม่ และได้มีการเสนอแนะว่าควรจัดเวรประจำของสหวิชาชีพในแต่ละสาขา และในส่วนของสหวิชาชีพพนักงานอัยการน่าจะมีพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่คดีเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 3 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ (2560) “ในการเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพ นักจิตวิทยาจะทำหน้าที่เป็นเพียงล่ามเท่านั้น พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้สอบปากคำเด็กและเยาวชนเองทั้งหมด การสอบสวนเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพจะนั่งรวมกันทั้งหมด เด็กและเยาวชนจะไม่กล้าตอบคำถาม หวาดกลัว กรณีนี้จะแตกต่างกับการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะแยกเด็กและเยาวชนกับนักจิตวิทยาไว้ต่างห้อง เมื่อมีการถาม ศาลจะเป็นผู้บันทึก และในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมมีใบอนุญาตและมีจำนวนน้อย ต้องไปร่วมการสอบสวน เพื่อให้ครบเป็นทีมสหวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่งานประจำ

เป็นอย่างมาก ประกอบกับประเภทคดีที่ต้องเข้าร่วมสอบสวนมีจำนวนมาก จึงได้เสนอแนะว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนประเภทคดีที่ต้องให้สหวิชาชีพในส่วนของนักจิตวิทยา เข้าร่วมสอบสวน เฉพาะในความผิดเกี่ยวกับเพศ และชีวิตร่างกายเท่านั้น "สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 4 (นักสังคมสงเคราะห์) นามสมมติ (2560) "ปัญหาการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพในส่วนนักสังคมสงเคราะห์ คือ เจ็อนเวลา ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่งานประจำ ก่อให้เกิดผลกระทบต่องานในหน้าที่ปฏิบัติของหน่วยงานตนเอง" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 5 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องมีสหวิชาชีพ เห็นว่าเป็นการเพิ่มขึ้นตอนในการทำงานเกินความจำเป็นและได้เสนอแนะว่า ให้มีการกำหนดประเภทคดีที่จะให้มีสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวน เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย การค้ามนุษย์ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกประเภทอื่น เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก ความผิดที่กระทำโดยประมาท น่าจะไม่มีควมจำเป็นที่ต้องใช้สหวิชาชีพให้ครบจำนวน ปัจจุบันคดีเด็กและเยาวชนมีจำนวนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามคดีประเภทอื่น ๆ นั้นก็สามารถให้สิทธิเด็กและเยาวชนที่จะร้องขอสหวิชาชีพได้ เด็กหรือเยาวชนบางคนก็ไม่ต้องการสหวิชาชีพให้เข้าร่วมการสอบสวน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 6 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) "การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีสหวิชาชีพ มีปัญหามาก กรณีเด็กและเยาวชนเป็นผู้ต้องหากฎหมายกำหนดประเภทคดีทุกประเภทที่มีอัตราโทษจำคุกให้มีทนายความ (ที่ปรึกษาทนาย) และกำหนดระยะเวลาการสอบสวนให้ต้องกระทำให้เสร็จสิ้นภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่น้อยมาก เพราะพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบปากคำ จัดหาที่ปรึกษาทนาย ประสานนักจิตวิทยา/ นักสังคมสงเคราะห์ หากจับเด็กและเยาวชนได้ในเวลากลางคืน กฎหมายก็ยังคงนระยะเวลา 24 ชั่วโมง แต่การทำงานของพนักงานสอบสวนไม่สามารถทำได้ในเรื่องการประสานสหวิชาชีพไม่สามารถทำได้ในช่วงเวลากลางคืน ทางปฏิบัติกำหนดเวลาการสอบสวนโดยสหวิชาชีพ ต้องทำในเวลา 08.30-16.30 นาฬิกา อันเป็นเวลาปฏิบัติราชการเท่านั้น และได้เสนอแนะว่า การสอบสวนเด็กและเยาวชนกฎหมายกำหนดให้ต้องมีสหวิชาชีพ ควรมีข้อจำกัดประเภทของคดี ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย การค้ามนุษย์ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกประเภทอื่น ๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ คดีจราจร หรือความผิดลหุโทษ เห็นว่า ไม่จำเป็นต้องมีสหวิชาชีพ เว้นแต่เด็กและเยาวชนจะร้องขอสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนด้วย" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 8 (พนักงานอัยการ) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ยังขาดความสมบูรณ์ ความพร้อมด้านสถานที่อุปกรณ์ การถ่ายทอตรวจรูป เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ปัจจุบันพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ ของส่วนตัวมาเอง ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้อาจเกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกภาพและเสียง ส่งผลกระทบต่อคดี จึงเสนอแนะให้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในด้านการสอบสวนหรือเกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนให้ทุกหน่วยอย่างชัดเจนและเพียงพอ

จึงสรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่ปัญหาการจำกัดคดีที่ต้องใช้สหวิชาชีพ เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกประเภทอื่น ๆ ให้สิทธิเด็กและเยาวชนมีสิทธิร้องขอสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนด้วย สหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวนต้องมีบทบาทในการสอบสวน มีความรู้ด้านกฎหมายด้วย และควรมีการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนให้ชัดเจนและเหมาะสมเพียงพอ

4.1.2.3 ปัญหาการประสานงานของสหวิชาชีพ เพื่อหารือข้อขัดข้อง อุปสรรคและหาแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนด้วย การประสานงานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานเพื่อติดต่อให้สหวิชาชีพสามารถเข้าร่วมสอบสวนได้อย่างมีระบบ สามารถสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญของสหวิชาชีพแต่ละสาขามีความเห็นตรงกัน ได้แก่ การประสานงานที่ยังไม่มีระบบ เป็นเพียงการติดต่อสื่อสารอย่างเร่งรีบ เพื่อให้เข้าร่วมสอบสวนให้ครบจำนวนสหวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 2 (ทนายความ(ที่ปรึกษาทนาย)) นามสมมติ (2560) “การประสานงานอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมพัฒนาสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะยังไม่มีการจัดการประสานงานอย่างมีระบบในทุก ๆ สาขาสหวิชาชีพ เพราะสหวิชาชีพแต่ละสาขาต่างมีหน้าที่ในหน่วยงานประจำอยู่แล้ว ยกเว้นพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่โดยตรง ดังนั้น สหวิชาชีพอื่น ๆ การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจึงเป็นเพียงการเข้าร่วมเพื่อให้ครบจำนวนสหวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น และจะเข้าร่วมเมื่อพนักงานสอบสวนประสานทางโทรศัพท์ติดต่อเป็นรายครั้งเท่านั้น” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 3 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ (2560) “การประชุมหารือ ระหว่างสหวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ยังไม่เคยมีการร่วมประชุมเพื่อการทำงานอย่างมีระบบ แต่การทำงานจะมีเพียงการแจ้งขอให้เข้าร่วมสอบสวนเมื่อมีคดีเด็กและเยาวชนเท่านั้น พนักงานสอบสวนจะส่งหนังสือแจ้งอย่างกระชั้นชิด ทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมตัว” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 4 (นักสังคมสงเคราะห์) นามสมมติ (2560) “การประสานเพื่อหารือข้อขัดข้อง อุปสรรค แนวทางปฏิบัติ ระหว่างสหวิชาชีพด้วยกัน ยังไม่เคยมีการจัดประชุมหารือ สัมมนาแต่อย่างใด แต่การประสานงานจะมีการแจ้งอย่างกระชั้นชิด เพื่อขอให้เข้าร่วมสอบสวน และการเข้าร่วมสอบสวนจะส่งผลกระทบต่องานในหน้าที่ในหน่วยงานตนเอง” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 5 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) “การประสานกับสหวิชาชีพ เพื่อหารือ ข้อขัดข้อง ปัญหาอุปสรรค แนวทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ยังไม่เคยมีการจัดประชุมหารือ สัมมนา หรือประสานงานอย่างเป็นระบบ เนื่องจากพนักงานสอบสวน จะต้องเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชนทั้งหมด ตลอดจนการจัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง ประกอบระยะเวลาในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนมีเวลาจำกัดเพียง 24 ชั่วโมง จึงไม่สามารถประสานงานเพื่อกำหนดระยะเวลาล่วงหน้าได้” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 6

(พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) การประสานสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ยังไม่เคยมีการติดต่อประสานงาน หรือ ข้อขัดข้อง อย่างเป็นทางการเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ด้วยความไม่สะดวกด้านหน่วยงานของทุกสหวิชาชีพ แต่เคยมีในระดับจังหวัด มีการจัดประชุมสัมมนา ระหว่างหน่วยงาน ประกอบด้วย ศาล อัยการ คุมประพฤติ และตำรวจ เกี่ยวกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานตำรวจที่จะต้องดำเนินการทั้งหมดให้ทันภายใน 24 ชั่วโมง ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การทำงานของพนักงานสอบสวนจะมีปัญหาเมื่อมีคดีเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนจะต้องรีบประสานและแจ้งไปยังสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ในบางครั้ง สหวิชาชีพก็ไม่สามารถมาร่วมสอบสวนได้เนื่องจากติดภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน และได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการกำหนดเป็นระเบียบให้มีการจัดเวรประจำของแต่ละสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในแต่ละวันเพื่อความสะดวกและมีเวลาจัดเตรียมข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กหรือเยาวชนที่จะได้รับการเยียวยาหรือกลับคืนสู่สังคม

จึงสรุปได้ว่า ปัญหาการประสานงานของสหวิชาชีพ เพื่อหารือข้อขัดข้อง อุปสรรคแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งยังไม่มีเคยมีการประสานงาน ประชุม สัมมนาในระหว่างหน่วยงานสหวิชาชีพ ปัจจุบันเป็นการประสานระหว่างบุคคลของสหวิชาชีพเพื่อให้เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

4.2. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้มีการดำเนินการเพื่อการพัฒนา ดังนี้

4.2.1 การสัมมนาที่มสหวิชาชีพเป็นรายบุคคล ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) เพื่อพิจารณาถึงปัญหาข้อขัดข้องในการสอบสวนเด็กและเยาวชนในแต่ละวิชาชีพและหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพทุกสาขาในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

4.2.1.1 ด้านบุคลากร

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กฎหมายกำหนดให้ต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกันสรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1 (ทนายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย)) นามสมมติ (2560) "การทำหน้าที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) เห็นว่า ทนายความทุกคนเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมายอยู่แล้ว การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเข้ารับการอบรมและผ่านการทดสอบความรู้ที่ปรึกษากฎหมายตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอบรมระเบียบ

ปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจัดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556 นั้น จึงเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ทำให้มีจำนวนที่ปรึกษากฎหมายไม่เพียงพอกับจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องเข้าร่วมสอบสวน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 2 (ทนายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย)) นามสมมติ (2560) "ทนายความบางคนไม่สนใจการอบรมเพื่อสอบขอใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมาย แต่มีความสามารถ มีประสบการณ์ทางกฎหมาย สามารถเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 3 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ (2560) "นักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรม เพื่อให้มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนมีจำนวนน้อยมาก เนื่องจาก การฝึกอบรมต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียม และระยะเวลาประมาณ 3-4 สัปดาห์ ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเป็นผู้จ่ายเองทั้งสิ้น นอกจากนี้ นักจิตวิทยายังมีหน้าที่ในหน่วยงานประจำของตนเองอยู่แล้ว การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเพื่อให้ครบจำนวนสหวิชาชีพที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเป็นไปได้โดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และได้เสนอแนะว่าในการพัฒนาสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรมควรผลิตบุคลากรเพื่อทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อทำการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยตรง จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราชการและแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อกลับคืนสู่สังคมได้ดีต่อไป"

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น จุดเริ่มต้นต้องมีการผลิตเพิ่มจำนวนสหวิชาชีพทุกสาขาให้มีคุณสมบัติเข้าร่วมสอบสวนได้

4.2.1.2 การจำกัดประเภทคดี

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนซึ่งต้องมีสหวิชาชีพตามกฎหมายนั้น ปัจจุบันจำนวนคดีเด็กและเยาวชนมีมากขึ้นและเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกทุกประเภทคดี การทำงานของสหวิชาชีพจึงมีปริมาณงานเพิ่มมากขึ้นเกินความจำเป็น สหวิชาชีพบางหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานตนเองอยู่แล้ว การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนบางคนไม่มีความจำเป็นต้องใช้สหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกัน สรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 3 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ(2560) “ปัจจุบันการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยาเป็นส่วนหนึ่งในสหวิชาชีพที่ต้องเข้าร่วมสอบสวนคดีความผิดอาญาของเด็กและเยาวชนทุกประเภทคดี เห็นว่าคดีอาญาบางประเภทไม่จำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยา เช่น คดีพรากรผู้เยาว์โดยผู้เยาว์ด้วยกัน ซึ่งตามข้อเท็จจริงผู้เยาว์อาจเป็นคู่รักกัน หรือคดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก คดีความผิดเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาท เป็นต้น นักจิตวิทยาที่เข้าร่วมสอบสวนมักจะไม่มีโอกาสได้ถามปากคำเด็กและเยาวชน จะเป็นเพียงผู้ที่เข้าร่วมสอบสวนเพื่อให้ครบจำนวนสหวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จึงควรที่จะมีการปรับปรุง แก้ไขจำกัดประเภทคดีให้สอดคล้องกับคดีที่ต้องให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ” สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 5 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) “การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน การที่ต้องมีนักจิตวิทยาเข้าร่วมในการสอบสวนจึงควรดูที่ประเด็นปัญหาคดีนั้น ๆ ว่าเด็กและเยาวชนต้องหาคดีอาญาประเภทใด ควรใช้บุคคล

อาชีพใด เข้าร่วมร่วสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและ แก้ไขอย่างถูกต้อง หากเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาด้านจิตใจ ควรมีนักจิตวิทยาเข้าร่วมการสอบสวน หากไม่มีปัญหาด้านจิตใจน่าจะไม่ต้องใช้นักจิตวิทยา ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถทำงานได้คล่องตัวและรวดเร็วขึ้น และได้แนะนำว่า ประเภทคดีที่ต้องมีนักจิตวิทยา ได้แก่คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายที่เด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมได้กระทำผิดเป็นประจำ หรือมีนิสัยมั่วหะลู่ โมโหร้าย กระทำการรุนแรง

จึงสรุปได้ว่า การเข้าร่วมสอบสวนของทีมสหวิชาชีพ ควรมีการจำกัดประเภทคดีที่ต้องใช้สหวิชาชีพให้ครบทุกวิชาชีพ ได้แก่คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ส่วนคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกบางประเภทไม่จำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยา เพื่อให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.1.3 ด้านระยะเวลาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนได้ไปถึงที่ทำการพนักงานสอบสวน ดังนั้น พนักงานสอบสวนต้องทำงานด้วยความรวดเร็ว เมื่อมีคดีเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น ขั้นตอนในการสอบปากคำจะไม่สามารถทำได้ทันที จะต้องรอสหวิชาชีพมาครบจึงจะสามารถทำการสอบสวนได้ ผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1 (นายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย)) นามสมมติ (2560) "การติดต่อให้เข้าร่วมสอบสวน ควรมีการประสานงานอย่างมีระบบ มีความชัดเจน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 3 และที่ 4 นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ นามสมมติ (2560) "การประสานงานของพนักงานสอบสวนกระชั้นชิดเกินไป ไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพและยังเกิดผลกระทบต่องานในหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วย" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 8 (พนักงานอัยการ) นามสมมติ (2560) "การประสานงานเพื่อเข้าร่วมสอบสวน ควรมีการกำหนดวัน เวลาไว้ล่วงหน้า มีไซประสานงานอย่างกระตั้นหัน"

จึงสรุปได้ว่า ระยะเวลาในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนที่มีจำกัดเพียง 24 ชั่วโมง ทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนและการประสานงานกับสหวิชาชีพอื่นๆ เป็นไปอย่างเร่งรีบ ทำให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพไม่มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการปรับปรุง แก้ไข พัฒนบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมต่อไป

4.2.1.4. การสนับสนุนงบประมาณ ด้านต่าง ๆ

การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เพื่อให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพ จะต้องมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย อำนวยความสะดวกแก่พนักงานสอบสวน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของสหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพ มีความเห็นตรงกัน ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 5 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ควรต้องมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ ปัจจุบันเมื่อมีการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์ไปเองทั้งหมด ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้อาจมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร และเป็นการเพิ่มภาระให้พนักงานสอบสวน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 6 (พนักงานสอบสวน) นามสมมติ (2560) "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในแต่ละคดี พนักงานสอบสวนจะเดินทางไปสอบสวนที่สำนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนจะต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง เอกสารต่างซึ่งมีจำนวนมากและยังต้องมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชน ผู้ปกครอง ไปพร้อมกันที่สำนักงานอัยการจังหวัด จึงเป็นปัญหาและภาระอย่างมากสำหรับพนักงานสอบสวน" สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญที่ 1 (นักจิตวิทยา) นามสมมติ(2560) และผู้เชี่ยวชาญที่ 2 (นักสังคมสงเคราะห์) นามสมมติ(2560) "การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจะต้องเดินทางไปยังสำนักงานอัยการจังหวัด หน่วยงานจะมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้วันละ 500 บาท ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ"

จึงสรุปว่า ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สาขาวิชาชีพมีความจำเป็นต้องใช้ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยให้การสนับสนุน จะสามารถส่งเสริมบุคลากรสาขาวิชาชีพในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.2 การจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาศึกษาปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ทั้งที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยาน รวมทั้งให้ความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ผลการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือของสาขาวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้เชิญสาขาวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ทนายความ(ที่ปรึกษาทนาย) รวม 4 คน โดยมีขั้นตอนการประชุม ดังนี้

1. ผู้วิจัยกล่าวเปิดการประชุม และแจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย เรื่อง " แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสาขาวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน" และขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
2. ผู้วิจัยกล่าวถึงขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ การสัมภาษณ์สาขาวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน
3. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเอง พยายามสร้างบรรยากาศการสนทนา ให้เกิดความเป็นกันเองให้มากที่สุดและแนะนำตนเองและสาขาวิชาชีพที่เข้าร่วมประชุมกลุ่ม
4. ผู้วิจัยเสนอที่ประชุมพิจารณาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสาขาวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาชีพพร้อมกันให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข

เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้เด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมได้

การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้เข้าร่วมประชุมทั้ง 4 คน มีความเห็นว่า การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอ ดังนี้

ผู้เข้าร่วมสนทนาคนที่ 1 พนักงานอัยการ นามสมมติ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า "การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ต้องลดปัญหาในการเดินทางเพื่อมาร่วมสอบสวน ควรใช้เทคโนโลยี ด้วยการใช้ video conference โดยให้เด็ก หรือเยาวชน อยู่กับนักจิตวิทยา การใช้เทคโนโลยีจะเป็นการคุ้มครองเด็กไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยาน สามารถถ่ายทอดไปยังศาลได้ นอกจากนี้แล้ว การคุ้มครองเด็กก็มีเฉพาะเมื่อมีการสอบสวนคดีเสร็จเท่านั้น ต้องมีการคุ้มครองดูแลต่อไปอีก คือ การส่งให้นักจิตวิทยาเป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลต่อไป"

ผู้เข้าร่วมสนทนาคนที่ 2 พนักงานสอบสวน นามสมมติ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเป็นหน้าที่หลักของพนักงานสอบสวน หากให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแล้วจึงให้สหวิชาชีพร่วมกันอ่านสำนวน รับรู้ และร่วมลงนาม น่าจะสะดวกกว่าการต้องประสานงานเพื่อเข้าร่วมการสอบสวนและควรมีการพัฒนาสนับสนุนเทคโนโลยีให้ทันสมัย และคดีบางประเภท เช่น คดีที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทที่เป็นความผิดยอมความได้ เช่น ยักยอกทรัพย์ การให้สหวิชาชีพต้องเข้าร่วมสอบสวน จึงไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด กระบวนการยุติธรรมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทุกประเภทคดี จึงยุ่งยากและถูกจำกัดด้วยเวลา 24 ชั่วโมง จึงควรมีการจำกัดประเภทคดีที่ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน

ผู้เข้าร่วมสนทนาคนที่ 3 นักจิตวิทยา นามสมมติ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า " การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ที่ต้องมีสหวิชาชีพนั้น เห็นว่า นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ต่างมีหน้าที่หลักในหน่วยงานประจำอยู่แล้ว การพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ควรมีการจัดระเบียบให้หน่วยอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกันสามารถเข้าร่วมสอบสวนได้ เช่น โรงพยาบาล สังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เป็นต้น มีการจัดตารางเวรเพื่อเข้าทำหน้าที่อย่างมีระบบ ไม่ต้องรอให้พนักงานสอบสวนประสานต่อเมื่อมีคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องสอบสวน โดยให้ถือว่าการจัดตารางเวรเพื่อสามารถเข้าร่วมสอบสวนได้นั้นถือเป็นหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ผู้เข้าร่วมสนทนาคนที่ 4 (ทนายความ(ที่ปรึกษากฎหมาย)) นามสมมติ (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า "การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ที่ต้องมีสหวิชาชีพนั้น ที่ปรึกษากฎหมายที่จะสามารถเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้นั้นต้องเป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษากฎหมายตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเพื่อมีใบอนุญาต ทนายความทั่วไป แม้เป็นผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมาย ก็ไม่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้

ดังนั้น ผู้มีใบอนุญาตทนายความซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายอยู่แล้วจึงน่าจะเข้าร่วม สอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ เป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยการใช้ video conference การจำกัดประเภทคดีคดีต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน ได้แก่คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย การค้ามนุษย์ ส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือปรับในความผิดอื่น เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจร การกระทำโดยประมาท ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเท่านั้นที่ทำการสอบสวน และควรมีการเพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เช่นโรงพยาบาล สังกมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เป็นต้น ให้มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ด้วย คดีเด็กและเยาวชนควรให้สิทธิทนายความเข้าร่วมสอบสวนได้ด้วย ไม่เฉพาะแต่เพียงที่ปรึกษากฎหมายเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวน จึงจะทำให้สหวิชาชีพทุกสาขามีความพร้อม มีการพัฒนาตนเองเพื่อให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน และหาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) การสัมภาษณ์ (interview) และการประชุมกลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าด้วยการดำเนินการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูล การร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพ คดีเด็กและเยาวชนจากผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพทุกหน่วยงาน ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเพื่อการพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยการสัมภาษณ์ (interview) และการประชุมกลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาข้อขัดข้อง อุปสรรค ของสหวิชาชีพ

1.1 ปัญหา ข้อขัดข้อง อุปสรรค ของสหวิชาชีพ จากการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) เพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีปัญหาโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกัน สหวิชาชีพการเข้าร่วมสอบสวนในกรณีทนายความต้องผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษาทนายความตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเพื่อมีใบอนุญาตที่ปรึกษาทนายความ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ จะต้องมีการอบรมเช่นเดียวกัน จึงทำให้ผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายและได้รับอนุญาตให้ว่าความได้และผู้มีความรู้ทางจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ โดยไม่ผ่านการสอบ การอบรมเพื่อมีใบอนุญาต ไม่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนได้ จึงเป็นปัญหาของสหวิชาชีพที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ประกอบกับนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ต่างมีหน้าที่ในหน่วยงานที่ตนเองสังกัดประจำอยู่แล้ว การเข้าร่วมสอบสวนในทุก ๆ ครั้งที่ได้รับการประสานงานจากพนักงานสอบสวนจะต้องเดินทางไปยังสำนักงานอัยการจังหวัด ส่งผลกระทบต่อการทำงานในหน้าที่ประจำของสหวิชาชีพ

1.2 ปัญหาการเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ตามบทบัญญัติกฎหมายทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ มาตรา 139 มาตรา 134/2 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72 มาตรา 120 และ มาตรา 121 วางหลักคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะ ตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิ และรวมทั้งการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วย

การถามปากคำเด็ก ให้พนักงานสอบสวน บันทึกภาพและเสียงได้

ระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ

ในคดีเด็กหรือเยาวชน จำเลยจะมีทนายความแก้ต่างไม่ได้แต่ให้มีที่ปรึกษากฎหมาย

บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้การสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนต้องมีสหวิชาชีพ จาก การที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มสหวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า การเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกระบวนการสอบสวนจะมีการตั้งกล้อง บันทึกเสียง ถ่ายภาพ ในคดีความผิด

เกี่ยวกับเพศ เด็กหรือเยาวชนจะหวาดกลัวไม่กล้าให้อภัยคำ ทำให้การสอบสวนไม่ได้รับความจริงจากเด็กและเยาวชนนั้น ๆ

บทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติเพียงว่า คดีเด็กหรือเยาวชน การสอบสวนต้องกระทำโดยสหวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญของทุกสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกันว่า การมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติจึงเป็นทุกประเภทคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน กฎหมายน่าจะมีการกำหนดประเภทคดี เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี ที่ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน เพราะเกี่ยวกับความประพฤติ กระทบต่อจิตใจเด็กและเยาวชน จะได้มีการค้นหาความจริง และแก้ไขให้เด็กสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ แต่ในประเภทคดีความผิดอื่น ๆ เช่น คดีกระทำโดยประมาท คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทที่ยอมความได้ จึงยังไม่มีควมจำเป็นที่ต้องมีสหวิชาชีพด้านนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมสอบสวน นอกจากนี้แล้ว สหวิชาชีพที่เข้ามามีบทบาทในการร่วมสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชนควรมีความรู้ทางด้านกฎหมายด้วย

บทบัญญัติของกฎหมายต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน แต่ระยะเวลาการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติมีเพียง 24 ชั่วโมง จึงเป็นปัญหาในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและสหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวน หากพนักงานตำรวจจับเด็กและเยาวชนในเวลากลางคืน ระยะเวลาการสอบสวนภายใน 24 ชั่วโมง เริ่มนับ การที่จะประสานงานให้สหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนจึงไม่สามารถทำได้ทันที จะต้องรอประสานงานในช่วงเวลาปฏิบัติราชการทั่วไป คือ 08.30-16.30 นาฬิกา

1.3 ปัญหาการประสานงานสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การประสานงานของสหวิชาชีพเพื่อหารือ ข้อขัดข้อง อุปสรรค เพื่อนำมาพัฒนาการสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญทุกสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกันว่า การประชุมหรือหารือของทุกหน่วยงานสหวิชาชีพยังไม่เคยมีประสานอย่างเป็นทางการ การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทางปฏิบัติที่ผ่านมา พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ประสานสหวิชาชีพต่าง ๆ เมื่อมีคดีเด็กหรือเยาวชน ให้เข้าร่วมสอบสวน มักจะเป็นไปอย่างกระชั้นชิด เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีเวลาในการดำเนินการอย่างจำกัด คือ 24 ชั่วโมง หลังจากที่ได้จับกุมเด็ก ในกรณีเด็กหรือเยาวชน ถูกต้องหาว่าเป็นผู้กระทำผิด และจะประสานงานตัวบุคคลมากกว่าประสานหน่วยงาน โดยอาศัยความคุ้นเคยส่วนตัวเพื่อความสะดวกในการทำงาน สหวิชาชีพให้ข้อเสนอแนะว่าทุกหน่วยงานสหวิชาชีพควรมีการจัดตารางเวรประจำทุกวันโดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องมีการประสานงานโดยตรง จะทำให้การเข้าร่วมสอบสวนของสหวิชาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

สหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายกำหนดในวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจเด็กและเยาวชนได้ แต่ปัจจุบันมีการกำหนดคุณสมบัติของสหวิชาชีพที่จะมีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนได้ต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ จึงทำให้สหวิชาชีพในสาขาทนายความ/ที่ปรึกษา กฎหมาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ต่างไม่สนใจที่จะสอบอบรมเพื่อมีสิทธิในการเข้าร่วมสอบสวน ทำให้การดำเนินคดีด้านสอบสวนของพนักงานสอบสวนกระทำโดยสหวิชาชีพคนเดิม ๆ เท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาสหวิชาชีพ ดังนี้

2.1 ด้านระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีเด็กหรือเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพมีความเห็นตรงกัน เรื่อง การสอบ อบรมเพื่อรับใบอนุญาตเป็นที่ปรึกษากฎหมาย หรือมีผ่านการอบรมมีใบอนุญาต มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ มีความเห็นว่า ทนายความ/ที่ปรึกษากฎหมายต่างมีความรู้กฎหมายอยู่แล้ว การบังคับต้องผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษากฎหมายตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเพื่อให้มีใบอนุญาตที่ปรึกษา กฎหมายด้วยการสอบ เป็นการเพิ่มข้อจำกัดให้แก่กฎหมายที่จะเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เช่นเดียวกันกับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ย่อมมีความรู้ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ดีอยู่แล้ว การที่ต้องผ่านการอบรมโดยภาคสมัครใจและต้องเสียค่าธรรมเนียมค่าใช้จ่ายเอง ทำให้นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์อีกหลายๆ คน ไม่มีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ได้ ทั้ง ๆ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมสงเคราะห์ ดังนั้น ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกฎหมาย ที่กำหนดให้ทนายความต้องมีใบอนุญาตที่ปรึกษากฎหมาย หรือนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ต้องผ่านการอบรมเพื่อมีใบอนุญาต ก่อให้เกิดความขาดแคลน การทำงานที่ล่าช้า และการสอบสวนในพื้นที่หรือในเขตนั้น ๆ จะเป็นสหวิชาชีพคนเดิม ๆ เท่านั้น จึงเห็นควรมีการพัฒนาเพิ่มบุคลากรให้มีจำนวนมากขึ้นโดยไม่ต้องมีข้อจำกัดในเรื่องการมีใบอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ด้านการจำกัดประเภทคดี

ปัจจุบันคดีเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การสอบสวนซึ่งต้องใช้สหวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดในทุกประเภทคดีนั้น สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า กฎหมายกำหนดให้ต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนทุกประเภทคดี จึงมีปริมาณงานของสหวิชาชีพเกินความจำเป็น สหวิชาชีพด้านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต่างมีงานรับผิดชอบในหน้าที่ของหน่วยงานตนเองอยู่แล้ว การเข้าร่วมสอบสวนคดีบางประเภทไม่จำเป็นต้องใช้สหวิชาชีพ เช่น คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจร ความผิดทำร้ายร่างกายเล็กน้อย ไม่เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เป็นต้น จึงควรมีการจำกัดประเภทคดีที่ต้องมีสหวิชาชีพให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ได้แก่

คติความผิดเกี่ยวกับเพศ คติความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย คติการค้ำมนุษย์ คติประเภทอื่น ๆ น่าจะเป็นเพียงให้สิทธิเด็กหรือเยาวชนที่จะสามารถร้องขอสิทธิวิชาชีพได้หากเด็กและเยาวชนต้องการ

2.3 ด้านการกำหนดระยะเวลาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า กำหนดระยะเวลา 24 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนมีเวลาจำกัดอย่างมาก กรณีจับเด็กและเยาวชนได้ในเวลากลางคืน ต้องทำการสอบสวนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง พนักงานสอบสวนต้องประสานสหวิชาชีพ คือพนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) เพื่อเข้าร่วมสอบสวนจะต้องเป็นเวลาปฏิบัติราชการเท่านั้น คือ ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 นาฬิกา พนักงานสอบสวนจึงมีเวลาจำกัด ต้องเร่งรีบ ส่งผลกระทบต่อการทำงานทั้งของตนเองและสหวิชาชีพอื่นๆ ที่ต้องเข้าร่วมสอบสวนด้วย จึงเป็นสาเหตุที่ต้องประสานงานสหวิชาชีพอื่น ๆ อย่างเร่งด่วน ก่อให้เกิดการดำเนินการสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพ จึงควรมีการปรับแก้ไขเพิ่มระยะเวลาการสอบสวนเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมมากขึ้น จะทำให้การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การแก้ไข ฟื้นฟู ปรับปรุงเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมได้ดีขึ้น

2.4 ด้านสนับสนุนงบประมาณ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กฎหมายมีจุดประสงค์มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า การสอบสวนจะเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสามารถคืนเด็กสู่สังคมได้ จะต้องมีการสนับสนุนเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอบสวน ให้มีความทันสมัย ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามสมควร เช่น ค่าพาหนะในการเดินทาง การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในจังหวัดนครปฐมจะใช้สำนักงานอัยการจังหวัดนครปฐมเป็นสถานที่ทำการสอบสวน ทางปฏิบัติที่ผ่านมาพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง ของตนเอง และนำตัวเด็กหรือเยาวชน และผู้ปกครอง มาอยู่ที่ทำการสำนักงานอัยการจังหวัดเพื่อสอบสวนโดยมีสหวิชาชีพร่วมสอบสวนด้วย ปัญหาที่พบเห็นบ่อยครั้ง คือ เครื่องมือ อุปกรณ์ ต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวน ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง ไม่ทันสมัย ชัดข้อง ส่งผลกระทบต่อสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน

ด้านค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า การจ่ายค่าตอบแทนในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน วันละ 800 บาท แต่ในส่วนของนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) จะได้รับค่าตอบแทนวันละ 500 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ค่าพาหนะ ในการเดินทางไปร่วม

สอบสวน จึงเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนงบประมาณด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และ ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมบุคลากรสหวิชาชีพได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

การวิจัย แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน สหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมสนทนาทั้ง 4 คน มีความเห็นว่า การพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องมีการพัฒนา ดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยการใช้ video conference โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) เป็นผู้ร่วมอ่านสำนวนและลงนามหากเห็นชอบด้วย

2. การจำกัดประเภทคดีเด็กและเยาวชนที่ต้องมีสหวิชาชีพ ได้แก่ คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย การค้ามนุษย์

3. การจัดสหวิชาชีพในส่วนของนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ให้หน่วยงานโรงพยาบาล บ้านพักเด็ก เข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยให้ถือเป็นการปฏิบัติราชการ เพราะเป็นหน่วยงานที่ รักษา แก้ไข ปรับปรุง เด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมได้

4. สหวิชาชีพด้านทนายความ (ที่ปรึกษาทนายความ) ถือเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในวิชาชีพอยู่แล้ว การที่กฎหมายกำหนดให้ทนายความต้องผ่านการอบรมความรู้ที่ปรึกษาทนายความตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เพื่อให้ต้องมีใบอนุญาตที่ปรึกษาทนายความ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ต้องผ่านการอบรมมีใบอนุญาต จึงมีสิทธิเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร จึงควรที่จะมีการปรับแก้กฎระเบียบให้สหวิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนได้ โดยไม่ต้องผ่านการอบรม หรือ สอบ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้สหวิชาชีพทั้งทนายความ นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ สามารถเข้าร่วมสอบสวนได้มากขึ้นก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์ และจัดประชุมกลุ่มย่อยสหวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความร่วมมือสหวิชาชีพในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนและสรุปผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำมาปรับใช้ ดังนี้

1. ควรมีการกำหนดเพิ่มสหวิชาชีพที่เข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยกำหนดวิชาชีพครูในโรงเรียนที่เด็กและเยาวชนศึกษาอยู่ เพราะครูเป็นอีกวิชาชีพหนึ่งที่มีความใกล้ชิด สนธิ

สนม เป็นที่ไว้วางใจของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้การค้นหาความจริงจากเด็กและเยาวชนได้ดีเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหอย่างถูกต้อง

2. การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในความผิดเกี่ยวกับเพศ ควรใช้สหวิชาชีพที่เป็นสตรีทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมาย) ปัจจุบันมีสตรีทุกสหวิชาชีพ สหวิชาชีพสตรีจะมีความอ่อนโยน ละเอียดอ่อน ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความอบอุ่นมั่นใจ กล้าที่จะเปิดเผยความจริงมากกว่า สามารถแก้ไข เยียวยา เด็กและเยาวชน เพื่อกลับคืนสู่สังคมได้ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยจัดตั้งองค์กรภาครัฐหรือเอกชนเพื่อรองรับหรือเยียวยาเด็กและเยาวชนทั้งเป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาจากการกระทำผิดอาญา ให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศึกษาปัญหาการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กรณีการเข้าร่วมสอบสวนของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

บรรณานุกรม

- กุลพล พลวัน. (2544). *การบริหารกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- เข็มจุกา สุวรรณจินดา. (2540). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2535). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะ. (2541). *รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชนและครอบครัวในประเทศไทยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- ชาติ ชันเดชสุริยะ และมานิตย์ จุมปา. (2542). *รัฐธรรมนูญของเรา*. กรุงเทพฯ: บริษัทเดือนตุลา จำกัด.
- ณรงค์เดช เดชคุ้ม. (2546). *มาตรการคุ้มครองทางกฎหมายต่อเด็กและเยาวชนผู้ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทย : ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนเป็นผู้เสียหายในคดี*. (การศึกษานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ณรงค์ ใจหาญ. (ม.ป.ป.). *บทบาทของนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ในการร่วมสอบปากคำเด็กในคดีอาญา : คู่มือประกอบการฝึกอบรมการสอบปากคำและสืบพยานเด็ก*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- เทียนชัย ชาวसान. (2552). *แนวทางการพัฒนาการสอบสวนเด็กและเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ปณิธาน คราประยูร. (2556). *ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี).

- ภัทรจิตร ลาภติยกุล. (2548). *ศึกษาบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชในการปฏิบัติงานวิชาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).*
- พงษ์ราตรี หิรัญเกิด. (2547). *ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาในเรื่องบทบาทของผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).*
- พิศิษฐ์ ศรีสังข์. การสอบสวนพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี. [เฟสบุ๊กโพสต์]. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/srisungadvocate/posts/439111146243649:0>
- พานิชย์ เชษฐสิงห์. (2545). *ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนของพนักงานสอบสวนจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศักยภาพ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).*
- พรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณ์. (2545). *บทบาทพนักงานอัยการที่มีต่อการเข้าร่วมการสอบสวนเด็กในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).*
- จรเชช โภมุต. (2553). *การส่งเสริมการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).*
- เรวัตร จันทระประเสริฐ. (2541). *ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่มีต่อการสืบพยานที่เป็นเด็ก : ศึกษาการละเมิดสิทธิทางเพศต่อเด็ก. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะศิลปศาสตร์ (พัฒนาสังคม), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).*
- รพีพร วัฒนะชีวกุล. (2539). *พยานหลักฐานประกอบ : ศึกษาเปรียบเทียบกับคอมพิวเตอร์. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).*
- รจิต แสงสุก. (2529). *มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนพิจารณาของศาล. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).*

- วิภาวี ศรีประไพ. (2547). *แนวทางการเสริมประสิทธิภาพนักสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติงานกับสหวิชาชีพในการทำงานกับเด็กถูกทารุณกรรมเพื่อคืนเด็กกลับสู่สังคม*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วิศิษฐ์ ผลดก. (2554). *การพัฒนาทีมสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมจังหวัดอุบลราชธานี*. (การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี).
- วาสนา แก่นพรัตน์. (2552). *การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก.
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง (2555). *กระบวนการดำเนินการป้องกันปราบปราม สืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีของตำรวจเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- สุภาพร พิทักษ์เผ่าสกุล. (2556). *ปัญหาทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองเด็ก ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบปากคำเด็กในคดีอาญา*. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 32(1), 121-133.
- สุรียา เกษมสิริสวัสดิ์. (2550). *ผลการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือหญิงและเด็กที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ภายใต้ข้อตกลงร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้องในเขต 9 จังหวัดภาคเหนือ*. (การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อรธิดา วิเศษโกสิน. (2551). *แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานสหวิชาชีพของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพ ในการร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือของสหวิชาชีพและแนวทางการพัฒนาในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ข้อ 1 ปัจจุบันการทำงานเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน เรื่องการสอบสวนซึ่งต้องทำงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีปัญหาหรือไม่ และมีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 2 ในทางปฏิบัติ ท่านคิดว่าการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้กระทำโดยทีมสหวิชาชีพ สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร หรือควรที่จะมีการแก้ไข ปรับปรุงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 3 การสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในส่วนของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พยาน มีการดำเนินการเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 4 ท่านคิดว่าในส่วนวิชาชีพของท่าน มีปัญหา ข้อขัดข้อง ในการทำงานการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 5 ในหน่วยงานของท่านได้มีระเบียบปฏิบัติ เกี่ยวกับการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนไว้หรือไม่ และหากมีอยู่แล้ว สามารถปฏิบัติตามระเบียบนั้นหรือไม่ หรือมีข้อขัดข้องประการใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 6 ในหน่วยงานของท่านเคยมีการประสานงานกับหน่วยงานสหวิชาชีพอย่างเป็นทางการ เช่น การร่วมประชุม หรือชี้แจงข้อขัดข้อง อุปสรรค แนวทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาความร่วมมือในการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 7 ในฐานะที่ท่านเป็นทีมงานสหวิชาชีพผู้ร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ท่านคิดว่าควรมีนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ ที่จะพัฒนาความร่วมมือของสหวิชาชีพในการทำงานด้านการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้อย่างไร

.....

.....

.....

ข้อ 8 ท่านคิดว่าการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในส่วนของท่าน จะมีแนวทางการพัฒนาการสอบสวนได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 9 ท่านจะมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง ในการเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนโดยทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือ นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงาน (ที่ปรึกษากฎหมาย) ให้มีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 10 ท่านคิดว่าจะมีความจำเป็นในการร่วมสอบสวนโดยทีมสหวิชาชีพตามกฎหมายซึ่งประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา หรือ นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงาน (ที่ปรึกษา กฎหมาย) หรือไม่ อย่างไร หรือควรมีวิชาชีพอื่นที่อาจมีความจำเป็นเข้าร่วมสอบสวนคดีเด็กและ เยาวชนเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

**ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา
ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย
การจดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี
พ.ศ. 2556**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 มาตรา 121 มาตรา 122 และมาตรา 124

แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอบรม ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย การจดแจ้งและลบชื่อออกจากบัญชี พ.ศ. 2556”

ข้อ 2 ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในกรณีที่มีระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้ ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้

ข้อ 4 ในข้อบังคับนี้

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“ผู้รับผิดชอบราชการศาล” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษากฎหมาย

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักผู้อำนวยการประจำศาลเยาวชนและครอบครัวหรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลเยาวชนและครอบครัว

“ที่ปรึกษากฎหมาย” หมายความว่า ทนายความซึ่งสอบผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดในข้อบังคับนี้ และได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

หมวด 1

คณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกำกับดูแลที่ปรึกษา
กฎหมาย” ประกอบด้วย

(1) อธิบดี เป็นประธาน

(2) รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหนึ่งคนที่อธิบดี

มอบหมาย

(3) ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมหนึ่งคน

(4) ผู้แทนสหภาพนายความหนึ่งคน

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสามคนประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านการสังคมสงเคราะห์ด้าน
ละหนึ่งคน ซึ่งคัดเลือกและแต่งตั้งโดยอธิบดี

(6) เลขาธิการศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็นกรรมการและเลขาธิการ

(7) ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็น
กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ข้อ 6 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ 5 (5) พ้น
จากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

(5) ต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 7 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้อธิบดีแต่งตั้ง
บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 5 (5) เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งดำรง
ตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ข้อ 8 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการ
แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติ
หน้าที่ไปพลางก่อน

ข้อ 9 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดหลักสูตร วิธีการอบรมและทดสอบความรู้แก่ผู้ประสงค์จะเป็นที่ปรึกษากฎหมาย
- (2) พิจารณาการเพิกถอนชื่อที่ปรึกษากฎหมายออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 10 ในการประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมคณะกรรมการให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หมวด 2

การอบรมความรู้ที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 11 ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศรับสมัครและจัดอบรมความรู้แก่ผู้ที่จะเป็นที่ปรึกษากฎหมายในเวลาที่เหมาะสมและเหมาะสม

ข้อ 12 ผู้สมัครเข้ารับการอบรมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ
- (2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (3) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
- (4) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมาย
- (5) ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนชื่อจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายตามข้อ 28 (2)

ข้อ 13 ให้ผู้ประสงค์จะสมัครเข้ารับการอบรมยื่นใบสมัครตามแบบที่อธิบดีกำหนดต่อผู้อำนวยการ

ข้อ 14 ให้ผู้อำนวยการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการอบรม แล้วทำความเห็นเสนอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาลเพื่อพิจารณาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการอบรม

ข้อ 15 การจัดอบรมแก่ผู้สมัครเข้ารับการอบรมให้เป็นไปตามหลักสูตรและวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกอบด้วยเนื้อหาวิชาดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเด็ก
- (2) วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
- (3) จิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และการให้คำปรึกษา
- (4) การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน
- (5) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและครอบครัว
- (6) ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมายในศาลเยาวชนและครอบครัว
- (7) ความรู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 16 ผู้มีสิทธิเข้ารับการอบรมตามข้อ 14 ต้องเข้ารับการอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาการอบรมทั้งหมด และผ่านการทดสอบความรู้ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ 17 ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจัดทำทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย และแจ้งให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลทราบ

หมวด 3

บัตรประจำตัวที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 18 ให้อธิบดีออกบัตรประจำตัวที่ปรึกษากฎหมายตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ข้อ 19 ในกรณีที่ที่ปรึกษากฎหมายถูกเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายตามความในหมวด 4 ส่วนที่ 2 ให้บัตรประจำตัวที่ปรึกษากฎหมายเป็นอันยกเลิกไป

หมวด 4

ระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย

ส่วนที่ 1

การปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตน

ข้อ 20 ที่ปรึกษากฎหมายจักต้องรักษาไว้ซึ่งอุดมการณ์และมรรยาทแห่งวิชาชีพ หมายความว่าเคร่งครัด โดยไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์

แห่งวิชาชีพ มีความยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในกรอบของศีลธรรม เชื่อสัจยสุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังทั้งจักต้องวางตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของบุคคลทั่วไป

ข้อ 21 ที่ปรึกษากฎหมายพึงใฝ่หาความรู้ เพิ่มพูนทักษะในการทำงาน ติดตามการพัฒนาทางกฎหมายตลอดจนชวนช่วยศึกษาเพิ่มเติมทั้งในวิชาชีพของตนและความรู้รอบตัวอย่างสม่ำเสมอ

ข้อ 22 ที่ปรึกษากฎหมายพึงสนับสนุน ส่งเสริมให้เด็กหรือเยาวชนได้รับโอกาสเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 หรือมาตรา 90 และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนมีคำพิพากษาตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ข้อ 23 ที่ปรึกษากฎหมายจักต้องเก็บรักษาบรรดาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ตนได้รู้เห็นมาอันเนื่องจากการทำหน้าที่ไว้เป็นความลับ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นกรณีที่ต้องเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อ 24 ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งจักต้องไม่เรียกรับค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ จากฝ่ายเด็กหรือเยาวชนในคดีที่ตนได้รับแต่งตั้ง

ข้อ 25 เมื่อเกิดการขัดแย้งกับฝ่ายเด็กหรือเยาวชนที่จะกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ที่ปรึกษากฎหมายควรถอนตัว

การถอนตัวจากการเป็นที่ปรึกษากฎหมายตามวรรคหนึ่ง จะต้องบอกกล่าวล่วงหน้าตามสมควรเพื่อให้ศาลหรือฝ่ายเด็กหรือเยาวชนมีเวลาพอที่จะแต่งตั้งหรือหาที่ปรึกษากฎหมายคนใหม่ แล้วแต่กรณี

ข้อ 26 ที่ปรึกษากฎหมายจักต้องมีความสุภาพเรียบร้อย สำรวมกิริยามารยาทและมีอัธยาศัย ห้ามมิให้ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลใด ๆ

ข้อ 27 ที่ปรึกษากฎหมายจักต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว ห้ามมิให้ประพฤติตนเป็นคนเสเพล มีหนี้สินรุงรัง เสพของมีนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ เล่นการพนันเป็นอาจณิ กระทำความผิดอาญา หรือกระทำการอื่นใดที่ความประพฤติหรือการกระทำดังกล่าวอาจทำให้เสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์แห่งการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ

ส่วนที่ 2

การเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 28 ให้คณะกรรมการพิจารณาเพิกถอนชื่อที่ปรึกษากฎหมายออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

- (1) ขาดคุณสมบัติการเป็นทนายความ
- (2) ไม่ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษากฎหมาย และเสียหายแก่เกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

ข้อ 29 ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อ 28 (2) ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเสนอไปยังคณะกรรมการ และเพื่อประโยชน์แก่การทำความเข้าใจดังกล่าวผู้รับผิดชอบราชการศาลอาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

หากคณะกรรมการจะรับฟังข้อเท็จจริงใดที่เป็นผลร้ายแก่ที่ปรึกษากฎหมายจะต้องให้อีกโอกาสที่ปรึกษาภาษะนั้นชี้แจงก่อน เมื่อคณะกรรมการเห็นว่าข้อเท็จจริงรับฟังได้ ให้คณะกรรมการเพิกถอนชื่อที่ปรึกษากฎหมายออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายตามข้อ 28

หากคณะกรรมการเห็นว่าการไม่ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติของที่ปรึกษาภาษะนั้นเป็นกรณีไม่ร้ายแรง คณะกรรมการอาจตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

ข้อ 30 ในกรณีที่คณะกรรมการมีคำสั่งเพิกถอนชื่อที่ปรึกษากฎหมายออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเพิกถอนชื่อผู้นั้นออกจากทะเบียนที่ปรึกษาภาษะนั้นตามข้อ 17 และแจ้งคำสั่งให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลทราบ

หมวด 5

ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง

ส่วนที่ 1

หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดแจ้ง

ข้อ 31 ที่ปรึกษากฎหมายซึ่งประสงค์จะขอรับจัดแจ้งเป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งในศาลเยาวชนและครอบครัวใด ให้ยื่นคำขอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ข้อ 32 ผู้ขอรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้ง

(2) ไม่เป็นผู้เคยถูกตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรตามข้อ 29 วรรคสาม เกินกว่าหนึ่งครั้งภายในรอบบัญชีรับจดทะเบียนตามข้อ 35

ข้อ 33 เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวใดได้รับคำขอจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งตามข้อ 31 ให้ผู้อำนวยการศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นตรวจสอบคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และเอกสารหลักฐานของผู้ขอและเสนอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาล หากผู้รับผิดชอบราชการศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสม ให้จดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายนั้นในบัญชีรับจดทะเบียนและแจ้งให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางทราบเพื่อบันทึกไว้ในทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย

ข้อ 34 ให้ผู้ได้รับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ได้เฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัวที่รับจดทะเบียนเท่านั้น ผู้ขอรับจดทะเบียนอาจยื่นคำขอรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งต่อศาลเยาวชนและครอบครัวศาลใดศาลหนึ่ง หรือหลายศาลก็ได้ แต่ทั้งนี้ ศาลจะรับจดทะเบียนไม่เกินสามศาล

ส่วนที่ 2

การลบบชื่อออกจากบัญชีรับจดทะเบียน

ข้อ 35 ให้บัญชีรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งสิ้นสุดลงเมื่อครบห้าปีนับแต่วันจัดทำที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรับจดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมายต่อไปจนกว่าจะมีการจัดทำบัญชีรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งขึ้นใหม่

ที่ปรึกษากฎหมายที่ประสงค์จะขอรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งต่อไปให้ยื่นคำขอรับจดทะเบียนตามข้อ 31

กรณีที่บัญชีรับจดทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายสิ้นสุดตามวรรคหนึ่ง ให้ที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งนั้นปฏิบัติหน้าที่ในคดีต่อไปจนคดีถึงที่สุด เว้นแต่ผู้รับผิดชอบราชการศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ 36 ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลลบบชื่อที่ปรึกษากฎหมายที่ศาลแต่งตั้งออกจากบัญชีรับจดทะเบียนเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้

- (1) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 32
- (2) ถูกเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่ปรึกษากฎหมายตามข้อ 28
- (3) ศาลสั่งเพิกถอนที่ปรึกษากฎหมายตามมาตรา 125 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นสมควรให้ลบชื่อออกจากบัญชีรับจดทะเบียน

เมื่อลบชื่อออกจากบัญชีรับจดทะเบียน ให้แจ้งให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางทราบ เพื่อบันทึกไว้ในทะเบียนที่ปรึกษากฎหมาย

ประกาศ ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

ไพโรจน์ วายุภาพ

ประธานศาลฎีกา

ประวัติผู้วิจัย

ยศ/ชื่อ/สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง วิชาลิทธิ สีหตุลานนท์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2527	เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
พ.ศ. 2547	นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2526-2530	ทนายความ
พ.ศ. 2531	รับราชการตำรวจ ตำแหน่ง รองสารวัตร งาน 1 กองกำกับการ 1 กองอัตรากำลัง สำนักงานกำลังพล
พ.ศ. 2537	รองสารวัตรงาน 2 กองกำกับการ 2 ตรวจคนเข้าเมือง 1 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
พ.ศ. 2539	สารวัตรภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ กองวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ (สบ 4) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ